

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Фінансовий стан державних банків
та перспективи їх розвитку

Виконав: здобувач групи ФК23-1зм
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»

Тихонова Ольга Юріївна
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник: к. економ. н., доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Архирейська Н.В.

Рецензент

(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2025

АНОТАЦІЯ

Тихонова О.Ю. Фінансовий стан державних банків та перспективи їх розвитку

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

У роботі розглянуто сутність державних банків, їх функції та особливості діяльності. Досліджено фінансовий стан державних банків та проаналізовано отримані результати. Розглянуто організаційно-економічну структуру АТ КБ «УКРГАЗБАНК» та проведено комплексний аналіз фінансового стану. Також було виявлено основні проблеми державних банків та банківської системи України в цілому та визначено перспективи розвитку.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 76 сторінках містить 20 таблиць, 26 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел включає 45 найменувань.

Ключові слова: банківська система, державний банк, фінансовий стан, перспектива розвитку.

Список публікацій здобувача:

Архірейська Н.В., Тихонова О.Ю. Фінансовий стан державних банків та перспективи їх розвитку/ Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» – 08 листопада 2024 р. – Дніпро.

ANNOTATION

Tykhonova O.Yu. Financial Condition of State-Owned Banks and Prospects for Their Development

Master's qualification thesis for obtaining the educational degree of Master in the specialty 072 «Finance, Banking, Insurance, and Stock Market.» – University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The thesis explores the essence of state-owned banks, their functions, and features of their activities. It examines the financial condition of state-owned banks and analyzes the obtained results. The organizational and economic structure of JSC CB «UKRGASBANK» is studied, and a comprehensive analysis of its financial condition is conducted. Additionally, the key problems of state-owned banks and the banking system of Ukraine as a whole are identified, and the prospects for their development are outlined.

The Master's qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices. It spans 76 pages and includes 20 tables, 26 figures, and 5 appendices. The list of references contains 45 sources.

Keywords: banking system, state-owned bank, financial condition, development prospects.

List of the author's publications:

Arkhiieiska N.V., Tykhonova O.Yu. *Financial Condition of State-Owned Banks and Prospects for Their Development* / Collection of abstracts from the International Scientific and Practical Conference "Economic-Legal and Managerial-Technological Dimensions of the Present: A Youth Perspective" – November 8, 2024. – Dnipro.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ	8
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БАНКУ	
2.1. Аналіз структури державних банків	19
2.2. Організаційно-економічна структура банку АТ КБ «УкргазБанк»	35
2.3. Аналіз фінансового стану АТ КБ «УкргазБанк»	40
РОЗДІЛ 3 КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	
3.1. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України	55
3.2. Перспективи розвитку державних банків, нововведення та їх вплив	67
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність дослідження. Стабільність фінансової системи та економіки в цілому залежить від фінансового стану, діяльності державних банків країни. Державні банки відіграють важливу роль у підтримці економіки держави, підтримки населення та здійснення соціально-важливих проєктів. З огляду на поточні економічні виклики, військовий стан в країні, міжнародна конкуренція, зростання державного боргу, фінансовий стан та діяльність державних банків є ключовими аби протистояти викликам сьогодення.

Одним з основних викликів є необхідність забезпечити ефективне управління активами та пасивами державних банків, особливо в умовах обмеженого капіталу, зниження рівня непрацюючих кредитів та ризиків, що пов'язані із зовнішніми факторами. Зростає потреба в збільшенні нагляду з боку Національного банку України та у вдосконаленні управління ризиками.

Практична та наукова значущість цього дослідження також зумовлена активними трансформаційними процесами в банківській системі. Такими трансформаційними процесами є посилення державного регулювання, інтеграція у світовому фінансовому ринку та необхідність відповідати новим міжнародним стандартам. Також зовнішні сучасні виклики, такі як війна в Україні, значно обмежують можливості залучення іноземного капіталу, інвестицій та створюють нові ризики для фінансової стабільності державних банків, а в подальшому і для економіки.

Актуальність теми дослідження зумовлена оцінкою перспективи розвитку банківського сектору України та державних банків в ньому, а саме в напрямі розвитку економіки. Дослідження фінансового стану дозволить виявити сильні та слабкі сторони в управлінні державним банком та в подальшому сформулювати ключові напрямки вдосконалення управління державних банків.

Оскільки державні банки є важливою складовою банківської системи України, їх діяльність широко висвітлюється в теоретичних та практичних дослідженнях у вітчизняній літературі. Дослідженням функціонування

державних банків України займалися такі науковці: В.В. Оніщенко, Є.С. Грабар, В.Г. Костогриз, Л.О. Ковриженко та ін. Зокрема в роботах Є.С. Грабар [11] досліджував можливі альтернативи для капіталізації банків на час нестачі грошових ресурсів. Л.О. Ковриженко [19] досліджує іноземний досвід функціонування державних банків, проводить аналіз позитивних та негативних сторін. У роботах В.Г. Костогриза [20] висвітлена проблематика державних банків у сучасних умовах. Та були запропоновані шляхи підвищення фінансової стабільності банків з державною часткою. В роботах В.В. Оніщенко [31,32] досліджувались тенденції депозитної та кредитної діяльності державних банків.

Метою дипломної роботи є аналіз та оцінка фінансового стану АТ КБ «УкргазБанк».

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних **завдань**:

- розглянути теоретичні основи державних банків;
- дослідити структуру державних банків;
- викласти організаційну характеристику АТ КБ «УкргазБанк»;
- проаналізувати фінансовий стан АТ КБ «УкргазБанк»;
- дослідити проблеми та перспективи розвитку банківської системи України;
- проаналізувати нововведення для державних банків та їх вплив.

Об'єктом дослідження є державний банк АТ КБ «УкргазБанк».

Предметом дослідження є теоретичні основи державних банків, проблеми та перспективи їх розвитку.

Методи дослідження. У процесі виконання завдання дипломного дослідження використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу (для вивчення теоретичних основ державних банків); структурно-логічний (для аналізу фінансового стану державних банків в цілому по системі та окремо АТ КБ «УкргазБанк»); порівняльного аналізу (порівняння проводилось на основі фінансової звітності за три роки).

Практичне значення отриманих результатів. Аналіз фінансового стану АТ КБ «УкргазБанк» можуть бути використані в практичній діяльності та розгляд

проблематики та перспектив банківської системи допоможуть спрогнозувати подальше становище банківської системи.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, показники фінансової звітності (балансу та звіту про фінансові результати) опубліковані на сайті Національного банку України та офіційному сайті АТ КБ «УкргазБанк», наукові публікації провідних українських дослідників стосовно діяльності державних банків, їх структури та особливостей функціонування.

Дипломна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, подана на 76 сторінках, містить 20 таблиць, 26 рисунків. Список використаних джерел складає 45 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Банківська система – сукупність банків та фінансових установ, які відіграють ключову роль у фінансовій системі країни шляхом забезпечення стабільності економіки, регулюючи грошові потоки та надаючи фінансові послуги, кредити.

В Україні існує дворівнева банківська система, ця система характеризується чітким законодавчим розмежуванням прав та обов'язків.

На першому рівні знаходиться Національний банк України (НБУ), а на другому – банки (універсальні, спеціалізовані, іноземні філії та державні) (рис. 1.1.).

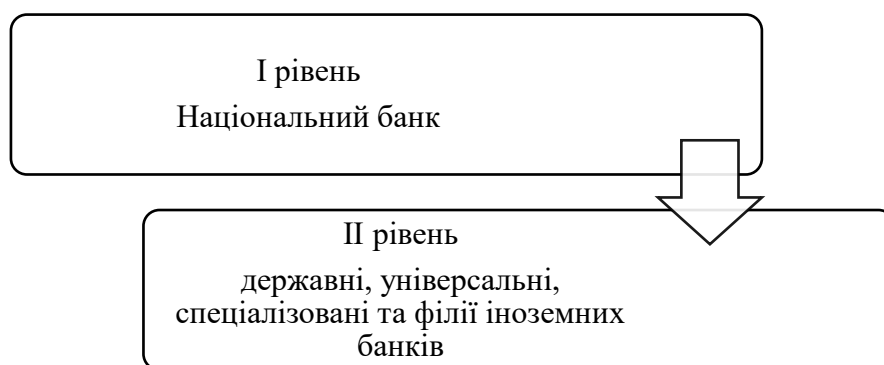

Рис. 1.1. Структура банківської системи

Джерело: складено на основі [43]

Важливим елементом банківської системи України є державні банки, адже вони є складовою дворівневої системи. Саме державні банки регулюють економічну стабільність, фінансову підтримку населення та забезпечують доступність фінансових послуг.

Діяльність державних банків є об'єктом досліджень багатьох вчених, серед яких варто виділити: Вовчака О., Бортнікова Г., Деревко О., Дзюблюка О., Костогриза В., Кретьова Д., Крупку М., Огородника В., Оніщенко В., Пяткова А., Родіонова Т., Солодовнік О., Степаненко К. та ін. Однак, враховуючи динамічний

розвиток банківського сектору, воєнні дії, що кардинально вплинули на суспільне життя та функціонування банківської системи, і прийнятий курс на реформування державного сектору України, існує потреба регулярного моніторингу діяльності державних банків, обґрунтування основних проблем їх діяльності з метою формування ефективної та конкурентоспроможної банківської системи [25 с. 86].

Державні банки – це банки, у яких 100% статутного капіталу належить державі. Головною відмінністю від інших банків є те, що в державних банків 75% держава прямо або опосередковано контролює статутний капітал, тож саме державні банки займають суттєву долю в банківській системі країни. Також основним та єдиним акціонером таких банків є держава. Тож державні банки створюються лише у формі акціонерного товариства. З огляду на вищезазначене структуру статутного капіталу державного банку можна зобразити за допомогою наступної схеми (рис. 1.2.)

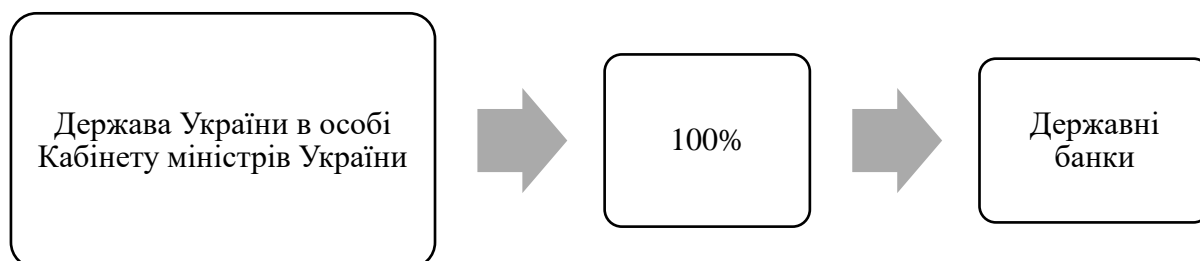

Рис. 1.2. Схематичне зображення структури статутного капіталу державних банків України

Джерело: власна розробка

Діяльність державних банків є об'єктом досліджень багатьох вчених, серед яких варто виділити: Вовчака О., Бортнікова Г., Деревко О., Дзюблюка О., Костогриза В., Кретьова Д., Крупку М., Огородника В., Оніщенко В., Пяткова А., Родіонова Т., Солодовнік О., Степаненко К. та ін. Однак, враховуючи динамічний розвиток банківського сектору, воєнні дії, що кардинально вплинули на суспільне життя та функціонування банківської системи, і прийнятий курс на

реформування державного сектору України, існує потреба регулярного моніторингу діяльності державних банків, обґрунтування основних проблем їх діяльності з метою формування ефективної та конкурентоспроможної банківської системи [25 с. 86].

У багатьох країнах світу саме державні банки сприяють реалізації національних пріоритетів, забезпечують фінансові державні програми та всі соціально-економічні ініціативи. Україна не є винятком. Розглянемо основними функції державних банків (рис. 1.3.)

Рис. 1.3. Функції державних банків

Джерело: складено на основі: [27, с. 476]

Діяльність банків з державною часткою керує держава в особі Кабінету міністрів України та перебуває під наглядом Національного банку України та Міністерства фінансів України. Також діяльність банків державного сектору аналізують міжнародні фінансові установи, науковці та аналітики як на рівні всього банківського сектору країни, так і на рівні окремої банківської установи.

Іншим органом управління державних банків є наглядова рада та правління.

Склад наглядової ради призначається Верховною радою України та Президентом України, туди входять члени наглядової ради банку та можуть входити представники органів виконавчої влади, народні депутати України та інші особи. Основна умова щоб вони відповідали вимогам, вимоги зазначені в Постанові Кабінету міністрів України від 10.01.2019 за № 8 «Про затвердження вимог до членів конкурсної комісії з визначенням претендентів на посаду незалежних членів наглядової ради державного банку» [35]. Але зазначимо основне, членом наглядової ради державного банку може бути особа, яка є громадянином України, обов'язково повинна мати вищу економічну або юридичну освіту, також є перевагою, коли кандидат має науковий ступінь в галузі права, економіки або фінансів. Обов'язковим є наявність досвіду роботи в органах законодавчої влади чи досвід на керівних посадах центральної виконавчої влади України або банківської установи. Також допускають до конкурсу людину, яка займалась науковою діяльністю, практичною роботою у вищезазначених галузях (економіки, фінансів або права).

Склад наглядової ради державного банку обирається строком на п'ять років.

Президент України та Верховна Рада України призначають по сім членів наглядової ради. Президент затверджує своїх 7 кандидатів прийняттям відповідного Указу, а Верховна Рада України в свою чергу призначає відповідною Постановою.

Члени наглядової ради виконують свої функції безоплатно.

Наглядову раду очолює голова, який обирається зі складу її членів.

Засідання наглядової ради можливе лише за наявності неменше 10 членів, лише тоді таке засідання вважається правомірним. Це зумовлено тим, що рішення приймаються через більшість голосів від загальної кількості присутніх.

У наглядової ради існує положення, в якому зазначається внутрішні питання організації діяльності та діловодства, таке положення приймається на одному із засідань.

Розглянемо схематичне узагальнення стосовно діяльності наглядової ради державних банків (рис. 1.4.)

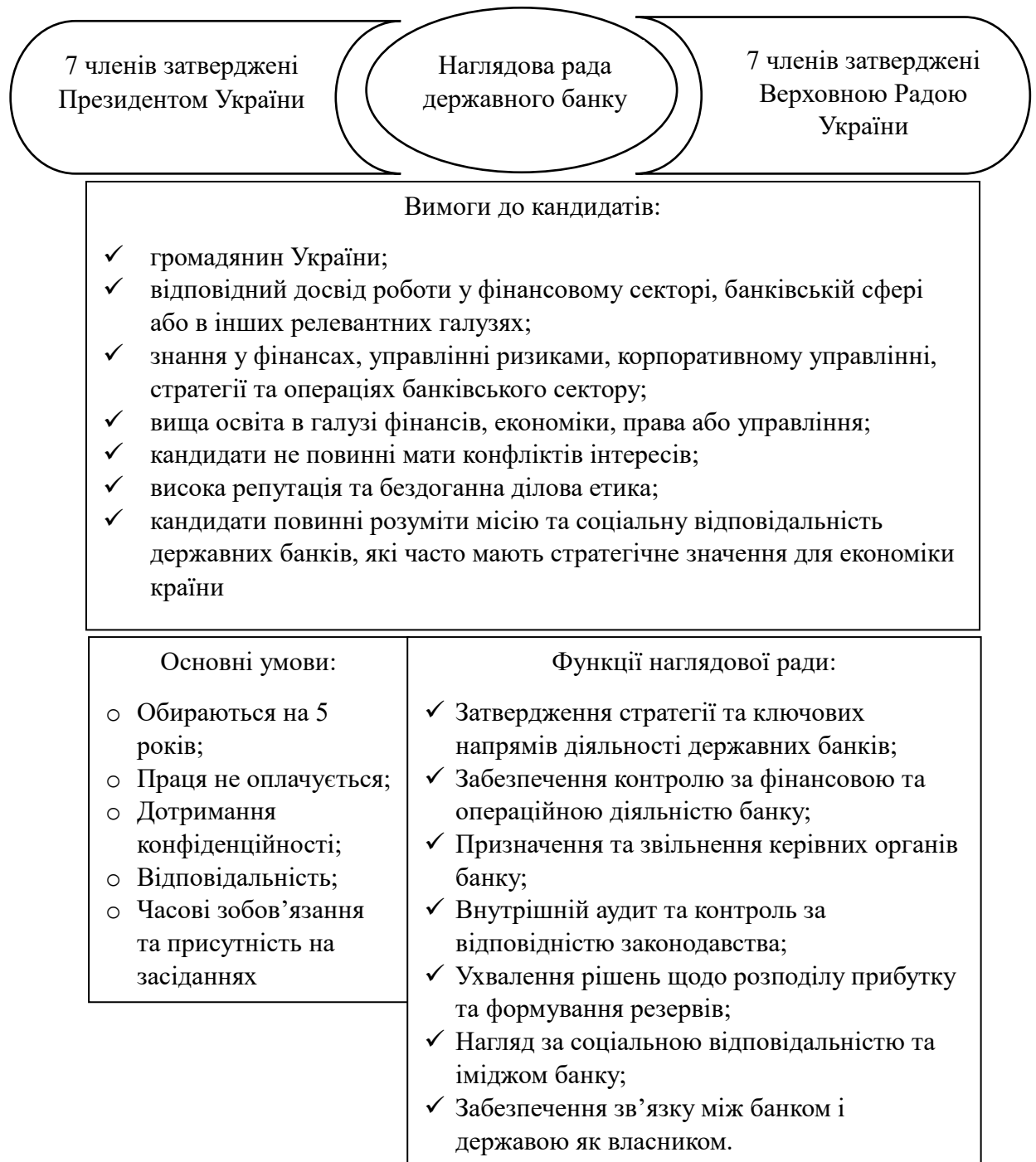

Рис. 1.4. Схематичне узагальнення щодо діяльності наглядової ради державних банків

Джерело: складено на основі [35].

Повноваження членів наглядової ради припиняються відповідно до рішення Верховної Ради України та Президента України, але це може статись непізніше чим за один рік після призначення. У випадку призначення тимчасового адміністратора державного банку повноваження наглядової ради припиняються.

Рішення про припинення діяльності державних банків, або з зміни розміру статутного капіталу приймає Кабінет Міністрів України, але при цьому це рішення має узгодитись з Національним банком України. НБУ має надати позитивний висновок стосовно відповідних намірів.

Зараз перед банківською системою постають певні виклики, які спричинені повномасштабним вторгненням, але система демонструє певну стійкість та відносну стабільність. Цього б не було без банків державного сектору.

Державні банки на сьогодні відіграють ключову роль у стабілізації економіки нашої країни. Вони активно підтримують державний бюджет, соціальні ініціативи та фінансують стратегічно важливі програми та проєкти, основна ціль яких підтримка економіки країни.

Також слід зазначити, що державні банки допомагають малому та середньому бізнесу, які опинились у скрутному становищі, шляхом надання кредитів на вигідних умовах, що є дуже важливим для розвитку економіки в середині країни та поза її межами.

Зараз функціонує 69 банків з них 6 державних, нещодавно було лише 4, але згодом їх кількість збільшилась. До державних банків можна віднести наступні банки: Ощадбанк, Укрексімбанк, ПриватБанк, Укргазбанк, СЕНС БАНК (раніше Альфа-Банк) та Перший інвестиційний банк, який зовсім нещодавно перейшов до сектору державних банків.

Таке стрімке збільшення державних банків зумовлено економічною ситуацією в країні. Основною причиною збільшення кількості є стратегічні інтереси Національного банку України, а саме для стабілізації фінансової системи в цілому, підтримку важливих економічних секторів.

Збільшення державних банків допомагає уряду контролювати фінансовий сектор та швидко реагувати на макроекономічні виклики. Державний контроль над банками дає змогу розподіляти вигідно кошти, на критично важливі потреби, які можуть виникати в умовах війни та економічної нестабільності.

Розглянемо детальніше діяльність державних банків (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1.

Державні банки

Державні банки	Державна частка у власності, %	Чисті активи, млрд грн	Частка чистих активів у банківській системі, %	Як опинився у державній власності
ПриватБанк	100%	530	27%	Націоналізовано у 2016 році через загрозу стабільності
Ощадбанк	100%	210	11%	Створено на базі установ Ощадбанку СРСР в Україні у 1991 р.
Укрексімбанк	100%	220	11%	Створено указом Президента у 1992 р з метою здійснення міжнародної торгівлі
Укргазбанк	94,94%	150	8%	Створено приватними власниками у 1995 р., націоналізовано у 2009 р. для підтримки екологічного бізнесу
СЕНС БАНК	100%	80	4%	Придбаний державою у 2023 році через санкції на Альфа-Банк
Перший інвестиційний банк	100%	40	2%	Придбаний державою для посилення контролю в банківській сфері

Джерело: складено на основі [12]

За період повномасштабної війни кількість державних банків зростає, адже збройний конфлікт потребував економічної стабільності, тому за такий досить короткий час в державну власність перейшов СЕНС БАНК, а згодом Перший інвестиційний банк.

Звернувшись до таблиці 1.1., а саме якщо звернути увагу на активи, то побачимо що 63% активів банків це банки державного сектору. Це свідчить про

те, що саме ці банки виконують важливі функції у, підтримуючи стратегічні галузі, до яких можна віднести соціальні та економічні. Такий відсоток свідчить, що саме державні банки стабілізують фінансове середовище. Кожен з банків має свою спеціалізацію, що є вигідним для держави, бо саме через це є вплив на різні сектори економіки.

Розглянемо частку чистих активів за допомогою наведеної діаграми (рис. 1.5.)

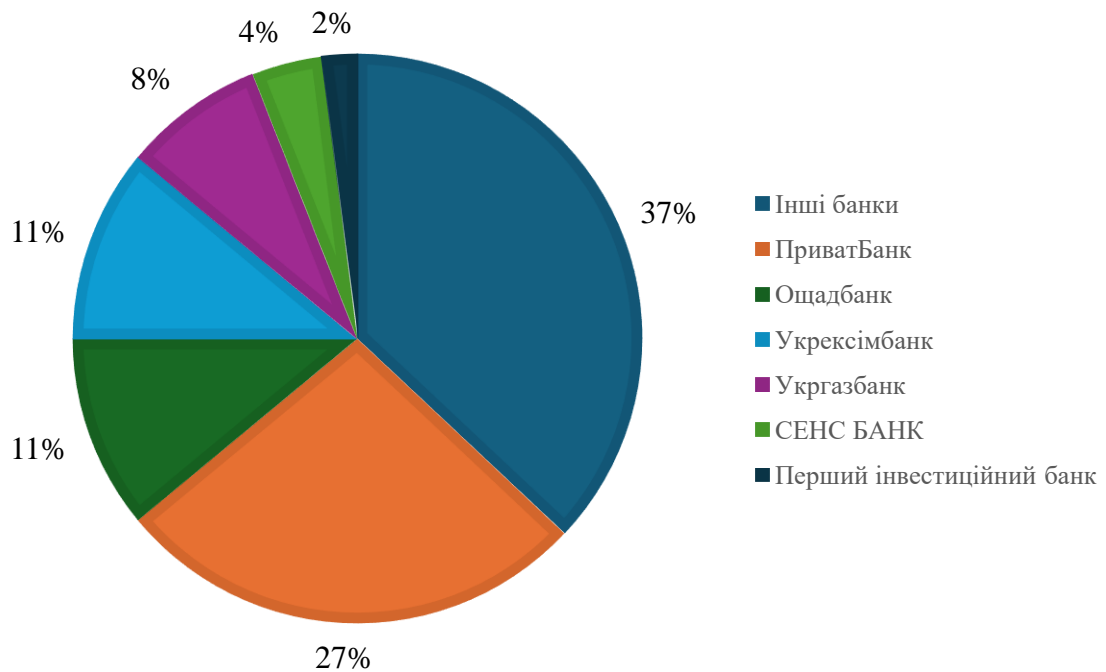

Рис. 1.5. Частка чистих активів у банківській системі станом на 1.11.2024 року

Рисунок 1.5. демонструє розподіл частки чистих активів між найбільшими банками України, в якому зазначено частки державних банків та «інших банків». За даними діаграми бачимо, що ПриватБанк займає значну частку, що становить 27% банківської системи, ця частка є найбільшою. Це відображає його важливу роль у фінансовому секторі.

Серед державних банків також виділяються Ощадбанк і Укрексімбанк, кожен з яких володіє 11% акцій. Такий відсоток свідчить про важливість банків у забезпеченні фінансової стабільності та підтримці державних проектів.

Такі банки, як Укргазбанк, СЕНС БАНК і Перший інвестиційний банк, мають невелику частку активів, але є також важливими учасниками банківського сектора, адже мають свою специфіку роботи, вони особливо ефективні в таких областях, як екологічне кредитування і управління фінансовими потоками.

Розглянемо прибутковість/збитковість банків державного сектору, прибутковість/збитковість зазначена у табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Прибутковість/збитковість державних банків за липень 2023-2024 років, млрд.грн.

Назва банку	Липень 2024	Липень 2023	Місце у 2023
АТ «ПриватБанк»	37,16	34,4	1↑
АТ «Ощадбанк»	11	8,24	2↑
АТ «Укресімбанк»	4,74	2,39	10↑
АТ «Укргазбанк»	3,73	2,89	9↑
АТ «СЕНС БАНК»	2,21	5,36	3↓
АТ «Перший інвестиційний банк»	-0,03	-0,03	60

Джерело: складено на основі [37]

У таблиці 1.2. представлено динаміку зміни чистих активів основних державних банків України з 2023 по 2024 роки та їхнє становище в банківському секторі у 2023 році. Державні банки України демонструють неоднозначну динаміку. АТ «ПриватБанк» і АТ «Ощадбанк» продовжують залишатися стабільними лідерами, покращуючи свої позиції та збільшують свій прибуток. АТ «Укресімбанк» і АТ «Укргазбанк» активно розвиваються і можуть бути пов'язані з урядовими ініціативами, тож є можливість стати лідерами. АТ «СЕНС БАНК» у липні 2024 не зміг отримати прибуток на рівні 2023 року, таке становище може бути спричиненим нещодавною націоналізацією банку. АТ «Перший інвестиційний банк» націоналізований у 2024 році, у банку є всі шанси на кінець 2024 року завершити без збитків. Ця таблиця відображає складність ситуації в банківському секторі в умовах економічних викликів та може вказувати на необхідності покращення державного управління для забезпечення стабільності.

На основі таблиці 1.2. створимо діаграму, яка краще зможе продемонструвати динаміку (рис. 1.6.).

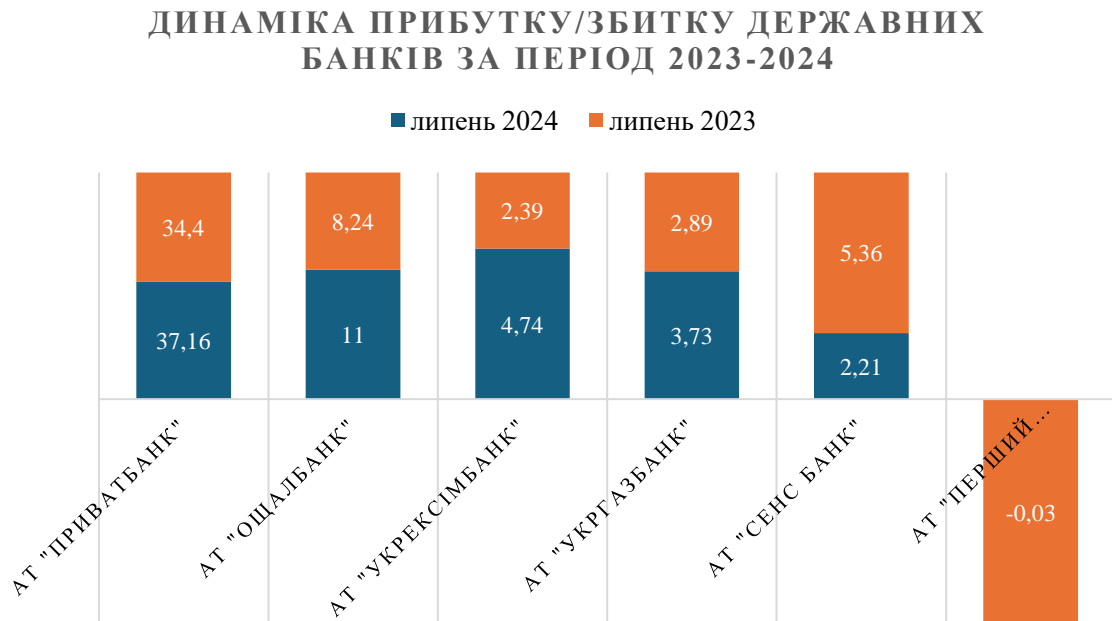

Рис. 1.6. Динаміка прибутку/збитку державних банків за липень 2023 року по липень 2024 року

Динаміка прибутків/збитків державних банків свідчить про загальну стабільність великих банків, таких як АТ «ПриватБанк» і АТ «Ощадбанк», які займають лідируючі позиції на ринку. Водночас деякі банки, такі як АТ «Укрексімбанк» та АТ «Укргазбанк», продемонстрували значне зростання, можливо, за рахунок професійних послуг (підтримка експорту, екологічне фінансування). АТ «СЕНС БАНК», навпаки, зазнав збитків, але це, ймовірно, пов'язано з санкційними обмеженнями, які були накладені на банк раніше. АТ «Перший інвестиційний банк» поки є збитковим, адже націоналізований нещодавно і потребує деякого часу, щоб підвищити прибуток.

Державні банки відіграють особливу роль у фінансовій системі країни, оскільки вони поєднують комерційну діяльність з виконанням соціально-економічних функцій, спрямованих на підтримку стабільності, розвиток економіки, фінансування пріоритетних напрямків, таких як інфраструктура, екологія та імпортно-експортні операції.

Державні банки є важливим інструментом реалізації державної фіскальної політики. У сучасних умовах їх значення зростає, оскільки це необхідно для підтримки стабільності і стимулювання економічного зростання. У той же час ефективність державних банків залежить від прозорого управління, чіткої розстановки пріоритетів і впровадження механізмів контролю, що дозволяють мінімізувати ризик неефективного використання ресурсів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БАНКУ

2.1. Аналіз структури державних банків України

Державні банки відіграють важливу роль у фінансовій системі будь-якої країни, особливо в умовах економічної нестабільності та структурних змін. Їх основна мета-забезпечити доступ до фінансових ресурсів для різних секторів економіки, стимулювати соціально-економічний розвиток та підтримувати стратегічно важливі галузі. У багатьох країнах, особливо в Україні, державні банки виконують не тільки комерційні функції, спрямовані на забезпечення стабільності фінансової системи і підтримку економічного зростання, а й соціально орієнтовані функції. Тому слід проводити аналіз структури державних банків в загальній кількості.

Аналізуючи структуру державних банків, можна оцінити, наскільки ефективно організовано управління цими установами, які цілі і завдання стоять перед ними і як реалізуються основні функції, покладені на державні банки. Крім того, вивчення організаційної структури, принципів управління і функціональних підрозділів державних банків дозволяє зрозуміти їх роль в реалізації національної економічної політики: надання кредитів під важливі проекти, підтримки малого і середнього бізнесу, розвитку інфраструктури і т. д.

Враховуючи поточні виклики, пов'язані з економічною кризою та глобалізацією фінансових ринків, важливо розглянути структуру, функції та ефективність державних банків, щоб виявити можливості для підвищення продуктивності та адаптації до нових економічних умов. Особливу увагу слід приділити динаміці чистих активів-важливому показнику фінансової стабільності та здатності банків виконувати свої зобов'язання.

У другому півріччі 2024 році банківський сектор налічує 62 банки, серед них 6 державних, 42 приватних та 14 – банки з іноземних банківських груп.

Частка чистих активів державних банків у другому півріччі знизилася на до 53,3%. Чисті активи знизились через швидкий приріст кредитних портфелів у банках інших груп. Але частка державних банків у коштах населення зросла до 64,1%.

Розглянемо чисті активи в загальному по банківському сектору (рис. 2.1.)

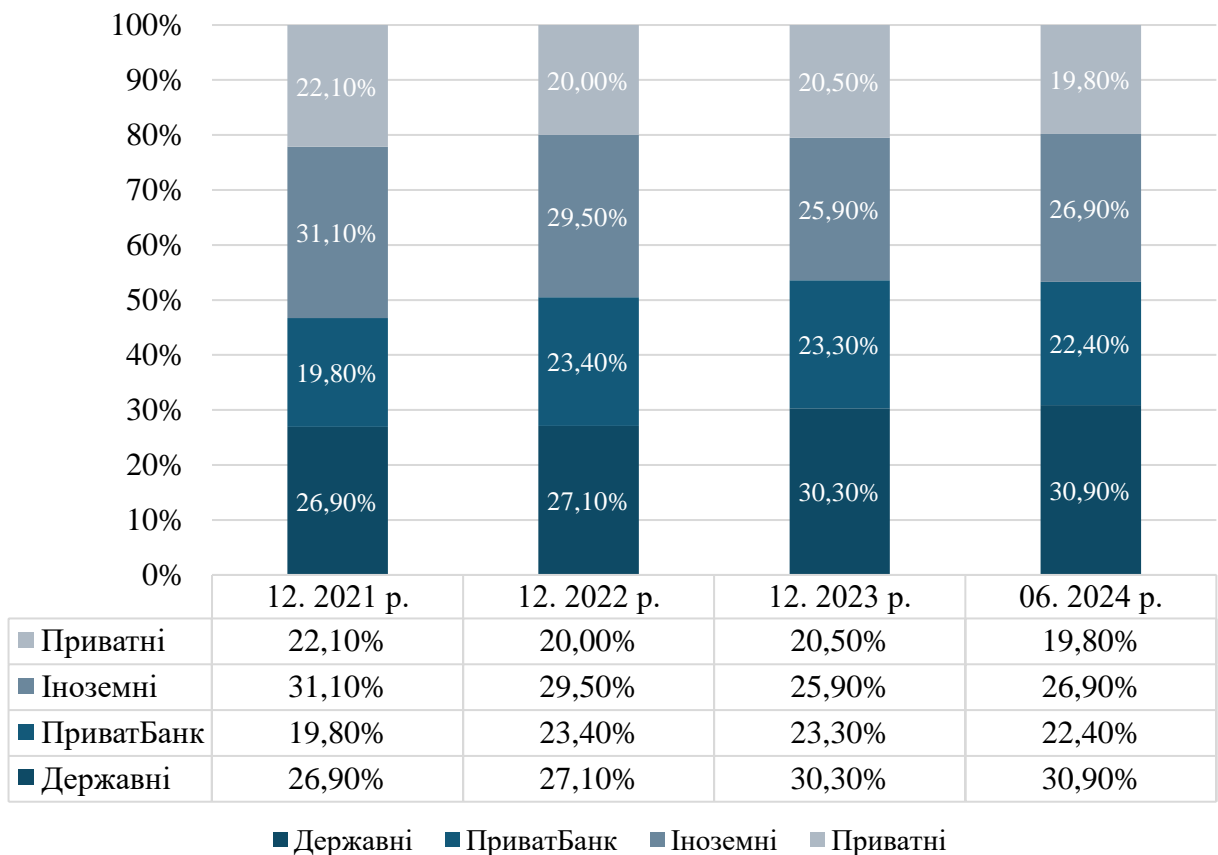

Рис. 2.1. Розподіл чистих активів серед всіх груп банків банківського сектору за 2021р. по червень 2024 р.

Джерело: створено на основі [29]

Переглянувши рис. 2.1., можемо дійти висновку, що державні банки, включно з ПриватБанком починаючи з 2021 року поступово збільшують свою частку чистих активів, що є позитивним показником для банків державного сектору. Іноземні та приватні банки мають тенденцію до зниження чистих активів. Такий показник може свідчити про те, що державні банки мають достатньо підтримки від держави, щоб непросто залишати відсоток чистих

активів довоєнного періоду, а навіть дещо збільшувати їх. Економічна нестабільність та постійні зміни на законодавчому рівні мають великий вплив на приватні та іноземні банки. За зображеною діаграмою на рис. 2.1. державні банки мають досить стійку позицію на ринку чистих активів.

Чисті активи мають свою структуру, ця структура включає такі показники: готівка; кошти у НБУ та інших банків; облігації внутрішньої державної політики та боргові цінні папери, що рефінансуються НБУ (ОВДП); кредити суб'єктів господарювання; кредити фізичних осіб; депозитні сертифікати НБУ (ДС НБУ); інші. Кожна складова структури відіграє ключову роль у чистих активів, адже вони відображають фінансову стійкість, ліквідність та ризиковість активів банку.

Розглянемо структуру чистих активів банківського сектору за складовими (табл. 2.1.)

Таблиця 2.1.

Структура активів банківського сектору (млн. грн.)

Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., млн. грн	Темп прир., %
Грошові кошти та їх еквіваленти	48 461 374	74 018 533	155 001 543	106 540 169	220%
Фінансові активи	159 784 330	180 485	173 640 907	13 856 577	8,7%
У т.ч. що рефінансуються НБУ	159 201 561	178 145 407	172 988 626	13 787 065	8,7%
Кошти в інших банках	89 395 546	156 205 270	196 652 875	107 257 329	120%
Кредити та заборгованість клієнтів	270 167 415	301 751 847	355 507 987	85 340 572	31,6%
Цінні папери	174 651 547	188 500 613	237 307 801	62 656 254	35,9%
У т.ч. що рефінансуються НБУ	171 450 743	186 301 372	271 035 779	99 585 036	58,1%
Цінні папери, що обліковуються за амортизованою вартістю	159 948 267	221 345 011	357 142 360	197 194 093	123%

Продовження таблиці 2.1.

Інвестиції в асоційовані і дочірні компанії	55 043	55 043	62 046	7 003	12,7%
Інвестиційна нерухомість	3 760 140	3 605 398	5 018 641	1 258 501	33,5%
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	10 645	15 215 469	1 139 655	1 129 010	10606 %
Відстрочений податковий актив	1 421 525	2 770 220	5 504 299	4 082 774	287%
Основні засоби та нематеріальні активи	19 726 451	18 695 331	26 216 078	6 489 627	32,9%
Інші фінансові активи	16 643 001	18 898 996	22 609 061	5 966 060	35,9%
Інші активи	4 843 154	6 131 263	6 331 690	1 488 536	30,7%
Чисті активи усього	959 503 524	1 187 677 996	1 578 134 943	618 631 419	64,5 %
Усього резервів	-213 611 711	-250 746 476	-279 773 464	-66 161 753	31%
Загальні активи	1 173 115 235	1 438 424 472	1 857 908 407	684 793 172	58,4 %

За даними таблиці 2.1. бачимо що основними показниками, які підвищились стали: грошові кошти та їх еквіваленти, кошти в банках та цінні папери, що обліковуються за амортизованою вартістю. Таке збільшення свідчить про підвищення ліквідності банку та збільшення інвестицій. Також значно зросла дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток та відстрочений податковий актив. Такі показники сигналізують про ризик низької платіжної дисципліни або особливі податкові умови та відображають зростання відстрочених податкових переваг.

Загальні активи збільшились на 58,4%, що свідчить про нарощення банківських ресурсів.

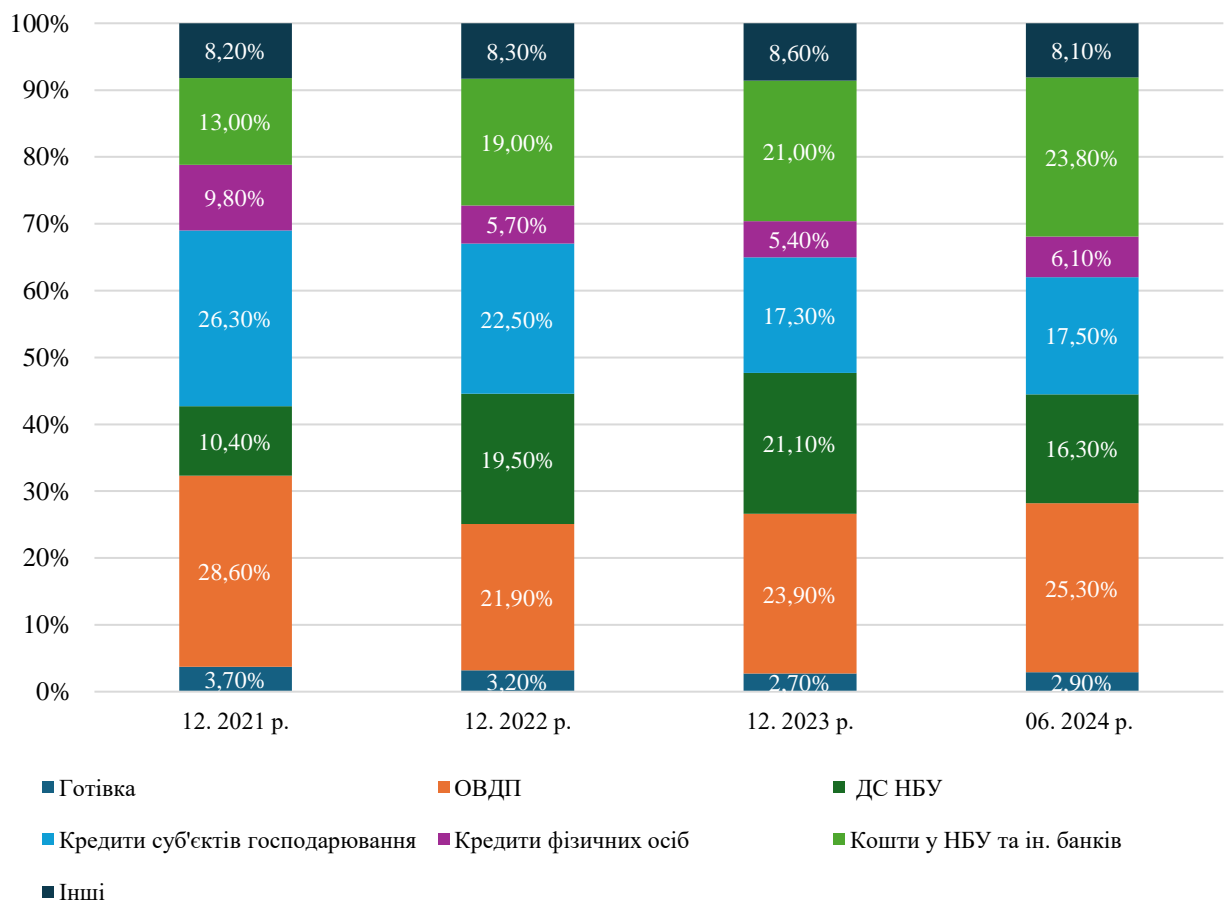
Чисті активи також збільшились, що свідчить про покращення фінансової стійкості банку.

Розглядаючи звіт поданий в табл. 2.1. можемо помітити надвисоке зростання дебіторської заборгованості, ріст резервів та нерівний розподіл активів. Це є своєрідним викликом для будь-якої банківської установи.

Високе зростання дебіторської заборгованості - вказує на проблеми з ліквідністю клієнтів, така ситуація потребує детального моніторингу та прогнозування.

Ріст резервів - вимагає посилення фінансової стабільності, а нерівний розподіл активів може призвести до зниження довгострокової інвестиційної активності.

Розглянемо структуру чистих активів (рис. 2.2.)

**Рис. 2.2. Структура чистих активів банківського сектору
з 2021 р по червень 2024 р**

Джерело: створено на основі [29]

Проаналізуємо рис. 2.2. На діаграмі бачимо, що структура чистих активів дещо зазнала змін в період з 2021 року по червень 2024 року.

Частка облігації внутрішньої державної політики та боргові цінні папери, що рефінансуються НБУ (ОВДП) різко зменшилася з 28,6% (грудень 2021 року) до 21,9% (грудень 2022 року), а потім знову почала зростати та змогли сягнути 25,3% у червні 2024 року. Зростання ОВДП часто свідчить про зміну пріоритетів у портфелі активів на користь менш ризикових державних паперів, що є досить непоганим рішенням у час економічної нестабільності.

Готівка – є стабільно низькою, протягом 2021-2024 років коливається в межах 2,7%-3,7%. Найменше відсоткове значення спостерігається у 2023 році, а у 2024 – збільшився, але лише до значення 2,9%.

Складова, яка вказує на кошти НБУ та інших банків стрімко зростає, у червні 2024 року значення 23,8%, абсолютний приріст опираючись на 2021 рік – 10,8%. Що вказує на досить стрімке збільшення. Стрімке збільшення зумовлене економічною нестабільністю, банки прагнуть забезпечити більшу ліквідність і надійність.

Частка депозитних сертифікатів стрімко зросла у 2022 році і дещо пішла на спад у період 2023 року по червень 2024. У 2022 році всі активно використовували депозитні сертифікати, адже це є інструментом збільшення ліквідності.

Частка інших активів залишилась стабільною, змін особливих цей показник не зазнав. Імовірно цей показник включає менш значущі активи, які не мають особливого впливу на загальну структуру.

Особливе місце у структурі посідають кредити надані суб'єктам господарювання та фізичним особам. Показник, який свідчить про надання кредитів суб'єктам господарювання показує, що відслідковується поступове зниження. Суб'єкти господарювання почали менше користуватись кредитуванням через значне скорочення підприємств. Кредити фізичним особам у 2022 році значно знизилась, але з 2022 року по червень 2024 залишаються стабільними.

Розглянемо динаміку наданих кредитів (рис. 2.3.)

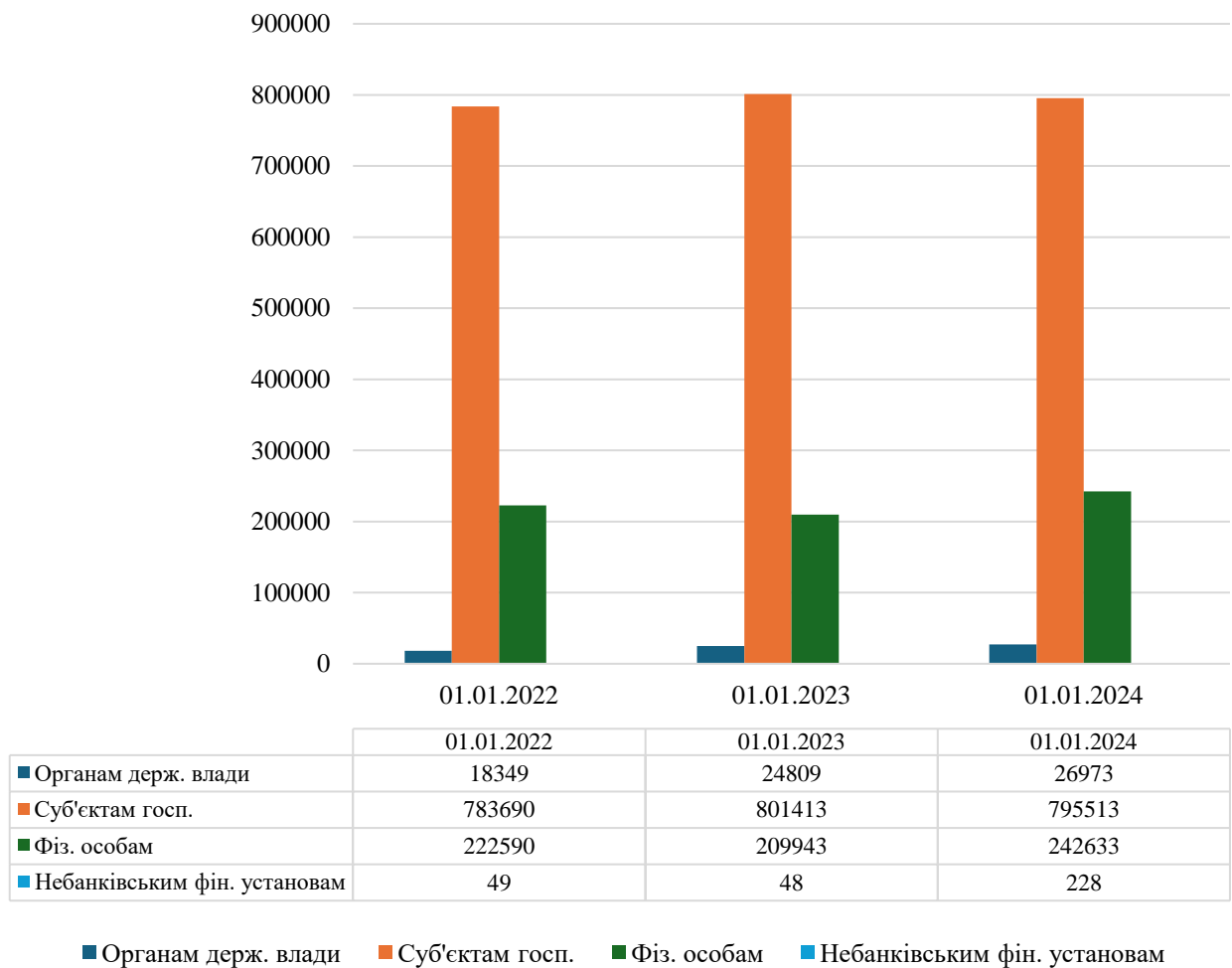

Рис. 2.3. Динаміка наданих кредитів в загальному по банківському секторі за 2021-2024 роки

Джерело: сформовано на основі [17]

За діаграмою, яка подана на рис. 2.3. бачимо, що більше основну кількість кредитів посідають надані кредити саме суб'єктам господарювання та фізичним особам. Незначну кількість надано кредитів небанківським фінансовим установам.

Окрім активів також вагоме місце займають пасиви (зобов'язання). Розглянемо структуру зобов'язань за групами банків в загальному по системі (рис. 2.4.)

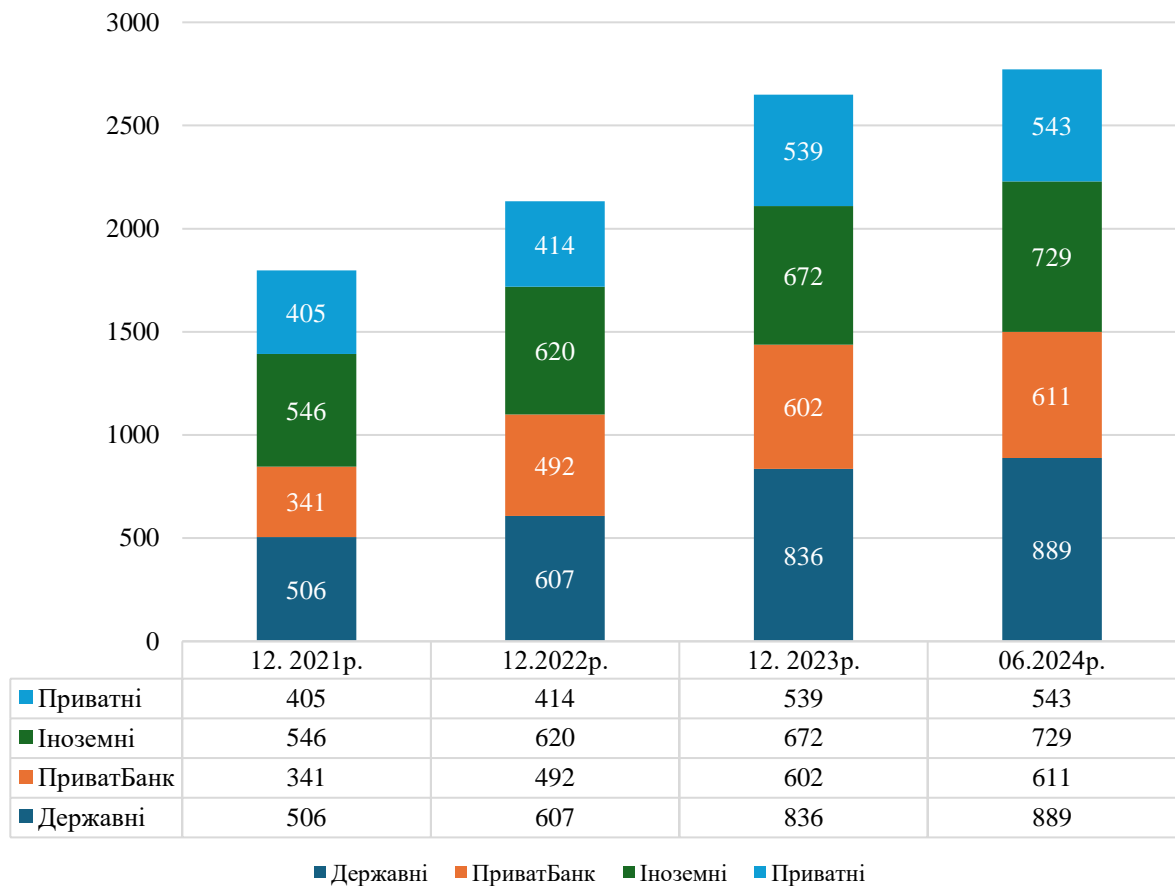

Рис. 2.4. Структура зобов'язань в загальному по системі

Джерело: створено на основі [29]

Розглянемо структуру зобов'язань банків (табл. 2.2.)

Таблиця 2.2.

Структура зобов'язань банків (млн. грн.)

Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., млн. грн	Темп прир., %
Кошти отримані від НБУ	33 315 648	19 467 811	0	-33 315 648	-100%
Кошти банків	12 040 803	11 891 201	10 797 135	-1 243 668	-10,3%
Кошти клієнтів	728 828 481	984 541 096	1 310 867 292	582 038 811	79,9%
У т.ч. суб'єктів господарювання та небанківських установ	314 196 222	364 595 480	582 852 473	268 656 251	85,5%
У т.ч. фізичних осіб	402 337 691	565 499 855	699 080 399	296 742 708	73,7%
Фінансові зобов'язання	71 215	10 144	21 072	-50 143	-70,4%

Продовження таблиці 2.2.

Боргові цінні папери, емітовані банком	2 427	2 528	2 628	201	8,3%
Інші залучені кошти	38 092 473	37 837 404	44 427 452	6 334 979	16,6%
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	445 447	2 972 262	30 179 845	29 734 398	6678%
Відстрочені і податкові зобов'язання	532 074	323 426	673 268	141 194	26,5%
Резерви за зобов'язанням	5 410 836	8 204 518	7 887 104	2 476 268	45,8%
Інші фінансові зобов'язання	17 155 073	21 661 175	19 224 788	2 069 715	12,1%
Інші зобов'язання	6 334 481	6 794 532	8 424 130	2 089 649	33,0%
Субординований борг	4 711 861	5 076 604	4 373 198	-338 663	-7,2%
Усього зобов'язань	846 940 855	1 098 782 701	1 436 877 912	589 937 057	69,6%

За поданою таблицею 2.2. бачимо, що пасиви збільшились на 69,6%, що вказує на значне залучення коштів. Основним джерелом зростання коштів є кошти клієнтів, особливо за рахунок фізичних осіб.

Значно скоротився показник «кошти НБУ», у 2024 році «0» це вказує вказує на стабілізацію ліквідності банків і відсутність потреби в рефінансуванні від центрального банку.

Відбулось різке зростання «зобов'язань щодо поточного податку» у банків накопичились значні податкові зобов'язання.

Показник резервів та зобов'язань також зріс, що свідчить про збільшення резервування для покриття поточних зобов'язань та ризиків.

Показник «субординований борг» зазнав скорочення на 7,2%, що відображає про зменшення боргового навантаження.

Зросли обсяги залучених коштів, що свідчить про збільшення партнерських відносин із зовнішніми джерелами фінансування.

Банківський сектор активно залучає кошти завдяки зростанню депозитів клієнтів та зовнішньому фінансуванню. Водночас банки значно зменшили свою

залежність від НБУ, що є позитивним сигналом стабільності. Однак різке зростання податкових зобов'язань та резервів вказує на те, що фінансові ризики та зобов'язання потребуватимуть уваги в майбутньому.

Також сьогодні банківський сектор пропонує депозити в якості одного з основних способів залучення коштів населення, адже депозити є важливим джерелом стабільного фінансування для банків, і сучасні умови внесли свої особливості в структуру депозитної політики і депозитних продуктів.

Економічна нестабільність та інфляція змусили банки підвищити процентні ставки за депозитами, щоб зробити їх більш привабливими для вкладників. Це дозволяє банкам залучати кошти та підтримувати ліквідність.

Зазвичай зараз всі обирають короткострокові депозитні вкладення, але банки пропонують вигідні умови для залучення коштів на більш тривалий термін.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб забезпечує додатковий рівень захисту вкладників і підвищує довіру до банку. За часів економічної кризи роль державних гарантій стає ще більш важливою.

Враховуючи коливання валютних курсів, деякі вкладники звертають увагу на валютні депозити як на спосіб диверсифікації ризиків. У відповідь банки пропонують привабливі умови по валютних депозитах, але їх процентні ставки, як правило, залишаються нижче, ніж по гривневих депозитах.

Деякі банки почали пропонувати гнучкі депозитні продукти, які дозволяють частково знімати кошти без втрати відсотків або поповнювати депозит протягом терміну дії договору. Це дає вкладникам більше можливостей управляти своїми фінансами.

Кожен банк, який має розвинений онлайн-банкінг надає можливість відкривати депозити та керувати ними дистанційно. Що є досить актуальним сьогодні.

Розглянемо розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків (рис. 2.5.)

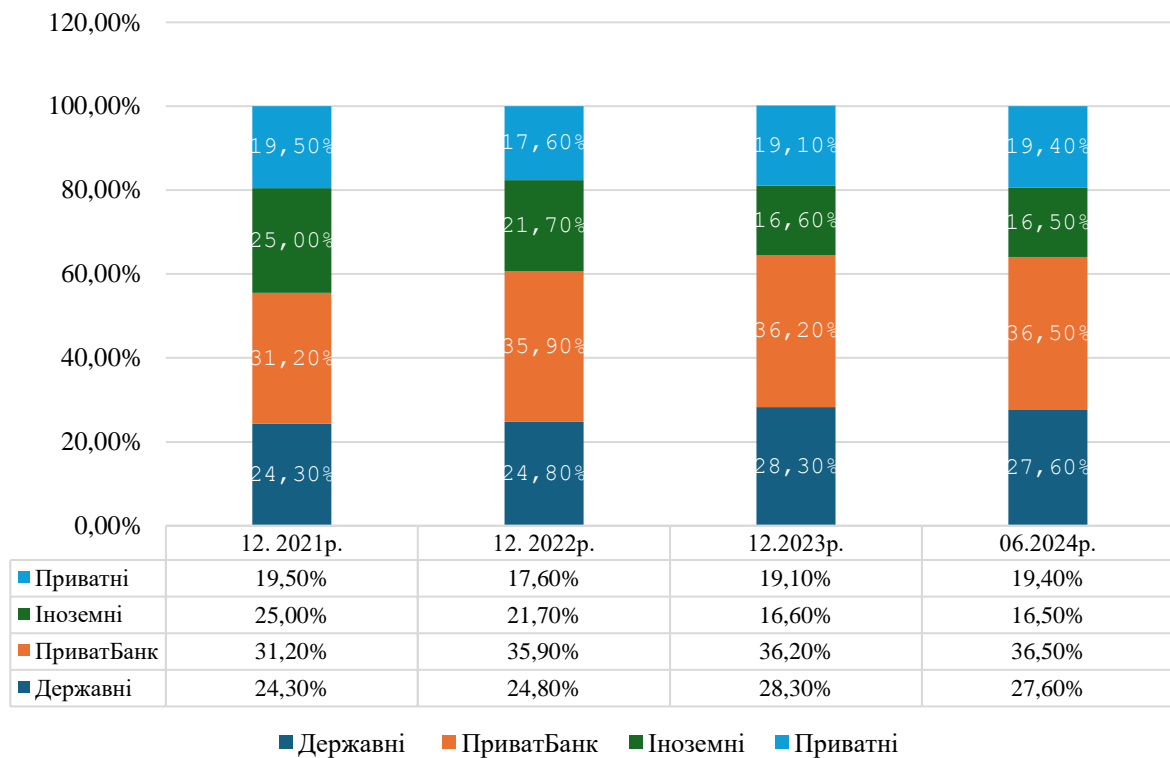

Рис. 2.5. Динаміка депозитних вкладень фізичними особами за період з 2023 року по червень 2024 року

Джерело: створено на основі [29]

Найбільша частка депозитних вкладів у ПриватБанку і надалі відсоток кількості вкладень збільшується. Такий відсоток вказує на велику довіру до цього банку та, можливо, банк пропонує більш вигідніші умови вкладень.

Також фізичні особикладають власні кошти і в інші державні банки, але порівняно з ПриватБанком, то всі інші банки державного сектору в сукупності не дають такого результату як ПриватБанк.

Банки з іноземною часткою демонструють невтішні показники щодо вкладень. Відсоток значно знизився, з 25% до 16,5%. Вкладники менш зацікавлені в депозитних вкладеннях на це могла вплинути досить велика конкретність з боку інших банків або досить не вигідні умови для вкладників.

Приватні банки мають певну стабільність, коливання є незначним. Показник на червень 2024 року досить є близькими до показника 2021 року.

Проаналізувавши в загальному, можемо спостерігати тенденцію зростання депозитних вкладень в державні банки, особливо надійним для вкладників є ПриватБанк. Іноземні банки втратили значну кількість вкладників, приватні перебувають на стабільному рівні. Причина такого коливання є економічна нестабільність.

Умовою ефективного управління фінансовою діяльністю комерційного банку є аналіз його доходів і витрат, що виступає орієнтиром отримання прибутку як необхідної умови його функціонування та подальшого розвитку [23]. Тож проаналізуємо доходи і витрати по банківській системі в цілому.

Дохід банку-це загальна сума коштів, отриманих банком в результаті активних операцій та надання інших банківських послуг. Дохід банку повинен бути достатнім не тільки для покриття операційних витрат, але і для збільшення капіталу і виплати доходу акціонерам, це в кінцевому підсумку підвищить надійність банку і підвищить його конкурентоспроможність на ринку.

Доходи банку можна представити наступним чином: процентний дохід (доходи за кредити та депозити); комісійний дохід (від операцій, пов'язаних з розрахунково-касовим обслуговуванням); чистий торговельний дохід (від торгівлі іноземною валютою та цінними паперами) та інші доходи (не пов'язані з перерахованими вище операціями) [21]

Проведемо аналіз доходи в цілому по банківській системі за 2022-2024 роки (табл. 2.3.)

Таблиця 2.3.

**Доходи за період 2022-2024 роки
в загальному по банківській системі**

млн.грн.

Показники	01.2022 р.	01.2023 р.	09.2024 р.	Відхилення 2024/2022	
				Абс., млн. грн	Темп прир.,%
Процентні доходи	77 819 644	92 577 028	117 993 369	40 173 725	51,6%
Чистий процентний дохід	52 521 891	63 881 258	74 595 954	22 074 063	42,0%

Продовження таблиці 2.3.

Чистий комісійний дохід	32 198 440	28 950 356	25 148 905	-7 049 535	-21,9%
Торговий результат	- 7 662 009	17 254 688	18 988 320	26 650 329	-
Інші операційні доходи	3 285 158	3 840 759	2 227 464	-1 057 694	-32,2%
Інші доходи	1 066 837	1 156 847	929 091	-137 746	-12,9%
Всього доходів	81 410 317	115 083 909	121 889 734	40 479 417	49,7%
Прибуток до оподаткування	43 534 179	23 334 824	84 756 183	41 221 004	94,7%
Прибуток після оподаткування	42 605 212	19 257 955	66 573 192	23 967 980	56,3%

Джерело: сформовано на основі [17]

За даними таблиці 2.3. спостерігаємо позитивну динаміку зростання доходів банківського сектору, доходи збільшились на 56,3%. Збільшення доходів може вказувати на збільшення активності клієнтів, розширення продукції банків та ефективне управління активами. Також збільшився чистий процентний дохід - це свідчить про розширення кредитного портфеля та ефективне управління активами.

Чистий комісійний дохід знизився на 21,9% це свідчить про зміну структури активів або збільшення процентних доходів.

Значний приріст показав торгівельний результат це вказує на покращення операцій на фінансових ринках.

Також зменшились інші доходи та інші операційні доходи, таке зменшення свідчить на потребу диверсифікації джерел доходу та про нестабільність у доходах від нетрадиційної діяльності.

Сукупний дохід показує позитивну динаміку.

Прибуток до оподаткування майже подвоївся до 94,7%, а прибуток після оподаткування збільшився на 56,3% завдяки ефективному контролю над витратами та вищим процентним доходам.

Банківський сектор демонструє стабільне зростання завдяки збільшенню процентних доходів та активному розвитку торгівлі. Однак зниження комісійних

та інших операційних доходів може свідчити про те, що банкам необхідно переглянути свої продуктові стратегії для підтримки ринкової стабільності.

Розглянемо динаміку збільшення доходів за допомогою діаграми, діаграма подана на рис. 2.6.

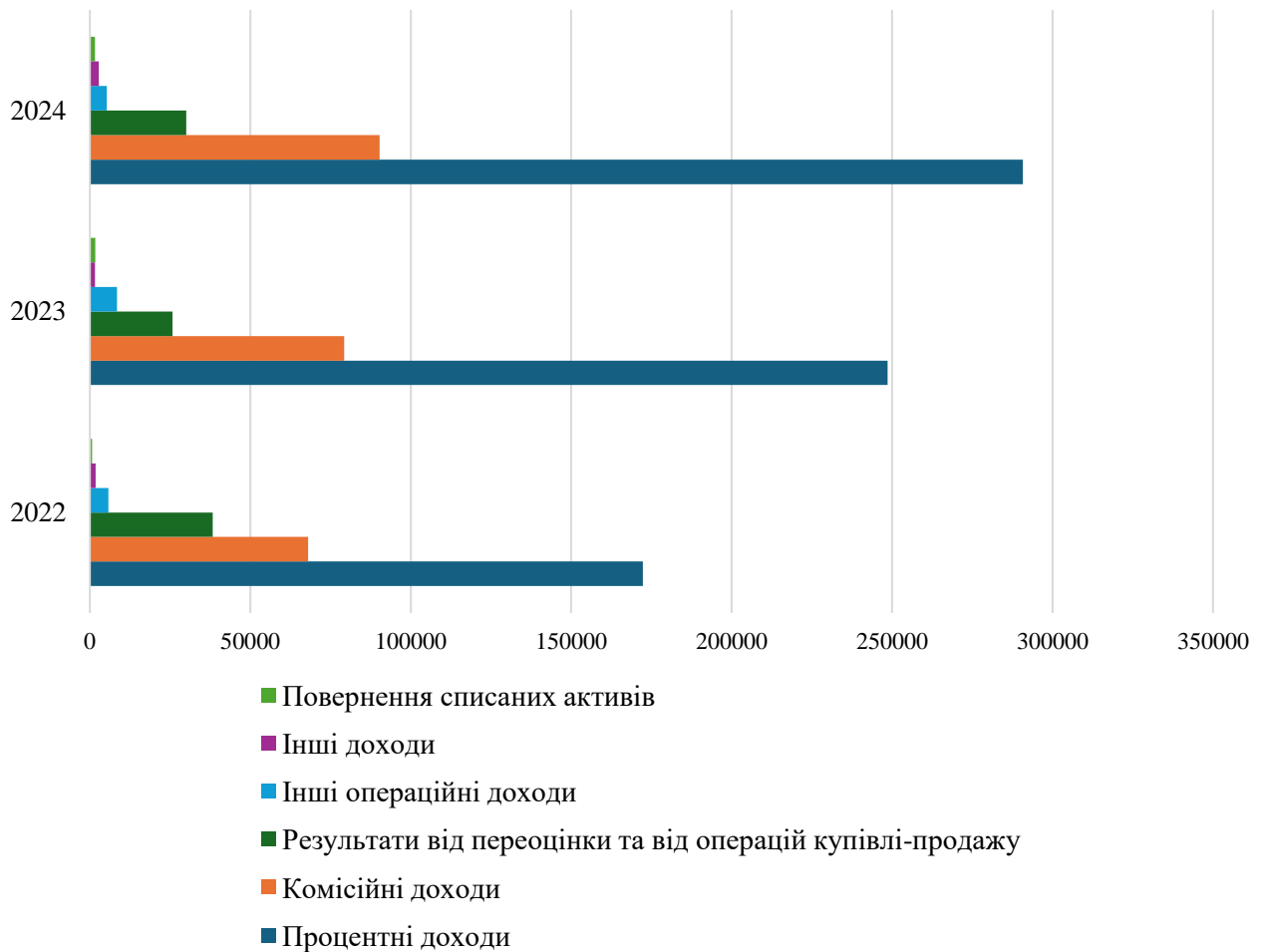

Рис. 2.6. Динаміка доходів за 2021-2024 роки

Витрати трактуються як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками) [36]

Проаналізуємо витрати за 2022-2024 роки по банківській системі (табл. 2.4.)

Таблиця 2.4.

**Витрати за період 2022-2024 років
в загальному по банківській системі**

млн.грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	09.2024 р.	Відхилення 2024/2022	
				Абс., млн. грн	Темп прир.,%
Процентні витрати	25 297 753	28 695 769	43 397 415	18 099 662	71,6%
Комісійні витрати	16 616 930	17 229 813	19 055 912	2 438 982	14,7%
Адміністративні та інші операційні витрати	40 419 375	44 980 298	38 858 953	-1 560 422	-3,9%
Відрахування в резерви	-2 543 236	46 768 787	-1 725 403	817 833	-32,1%
Витрати на податок на прибуток	928 967	4 076 869	18 182 992	17 254 025	1857,0%
Всього витрати	37 876 138	91 749 085	37 133 551	-742 587	-2,0%

Джерело: сформовано на основі [17]

Банківська система демонструє як збільшення доходів, так і витрат. Найбільше зросли процентні витрати, витрати на прибуток та комісійні витрати.

Збільшення витрат зумовлений збільшенням прибутку. А збільшення прибутку відбулось за рахунок швидкої адаптації банківської системи до викликів.

Зменшення адміністративних витрат вказує на розвиток та модернізацію, адже через виклики які постали перед банківською системою банкам необхідно було пристосуватись до нових умов праці та максимально перенести банківські послуги в онлайн-додатки, що зменшили витрати.

Розглянемо динаміку доходів і витрат в сукупності за допомогою діаграми (рис. 2.7.)

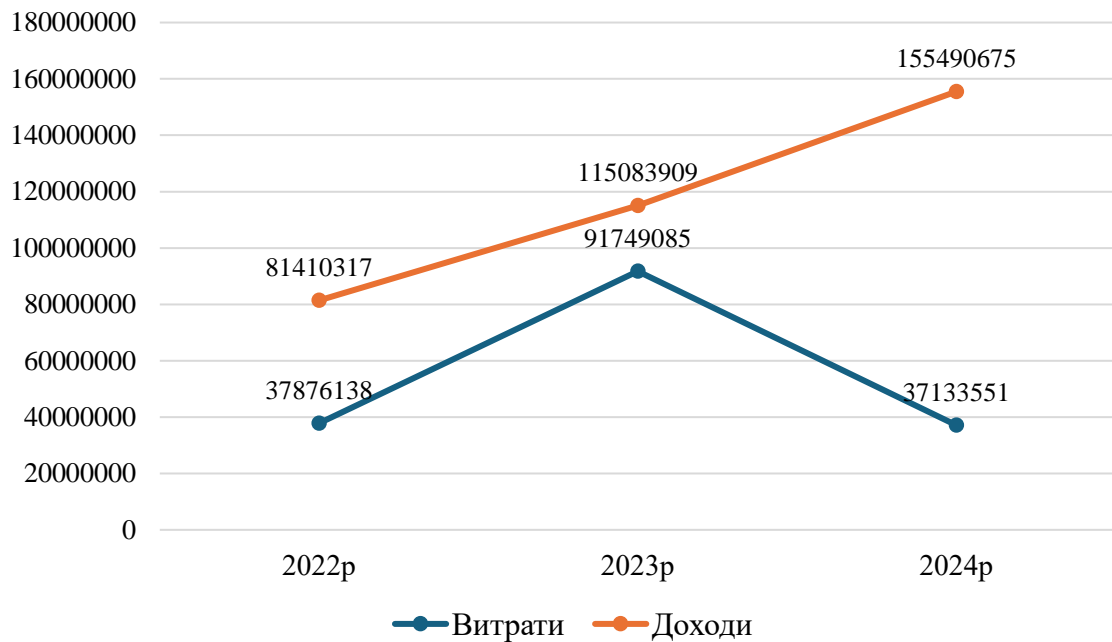

Рис. 2.7. Динаміка доходів та витрат за період 2021-2024 років

За даними рис. 2.7. бачимо, що банківський сектор демонструє позитивну динаміку доходів, що випереджають витрати. Лише у 2023 році банківська система отримала невеликий дохід, але вже у 2024 році показники позитивно змінились.

Така різниця між доходами і витратами вказує на ефективне управління ресурсами. Якщо банки зможуть підтримувати таку позитивну тенденцію, то прибутки будуть нарощуватись, а конкурентоспроможність буде збільшуватись.

Водночас, контроль витрат, у тому числі скорочення адміністративних та операційних витрат, передбачає ефективне використання ресурсів. Це дозволяє банкам підтримувати високу прибутковість і мінімізувати ризики, пов'язані зі зростанням операційних витрат.

Якщо банки зможуть зберегти цю позитивну тенденцію, це сприятиме підвищенню капіталізації, зміцненню фінансової стабільності та підвищенню конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному фінансових ринках.

2.2. Організаційно-економічна характеристика банку АТ КБ «УкргазБанк»

АТ КБ «УкргазБанк» - акціонерне товариство, яке є державною банківською установою. АТ КБ «Укргазбанк» входить до списку системно значущих банків України та є стратегічно-важливим для економіки країни. і стабільно обслуговує всі сегменти клієнтів: фізичних осіб, малі і великі підприємства.

Банк спеціалізується на роздрібному, комерційному та інвестиційному банківському обслуговуванні (рис. 2.8.) Саме через великий спектр надання банківських послуг АТ КБ «Укргазбанк» входить до п'ятірки найбільших банків України.

Рис. 2.8. Спеціалізація АТ КБ «Укргазбанк»

Джерело: сформовано на основі [4]

Банк заснований у 1993, але банк розвивається упродовж багатьох років, історію розвитку банку можемо розглянути на рис. 2.9.

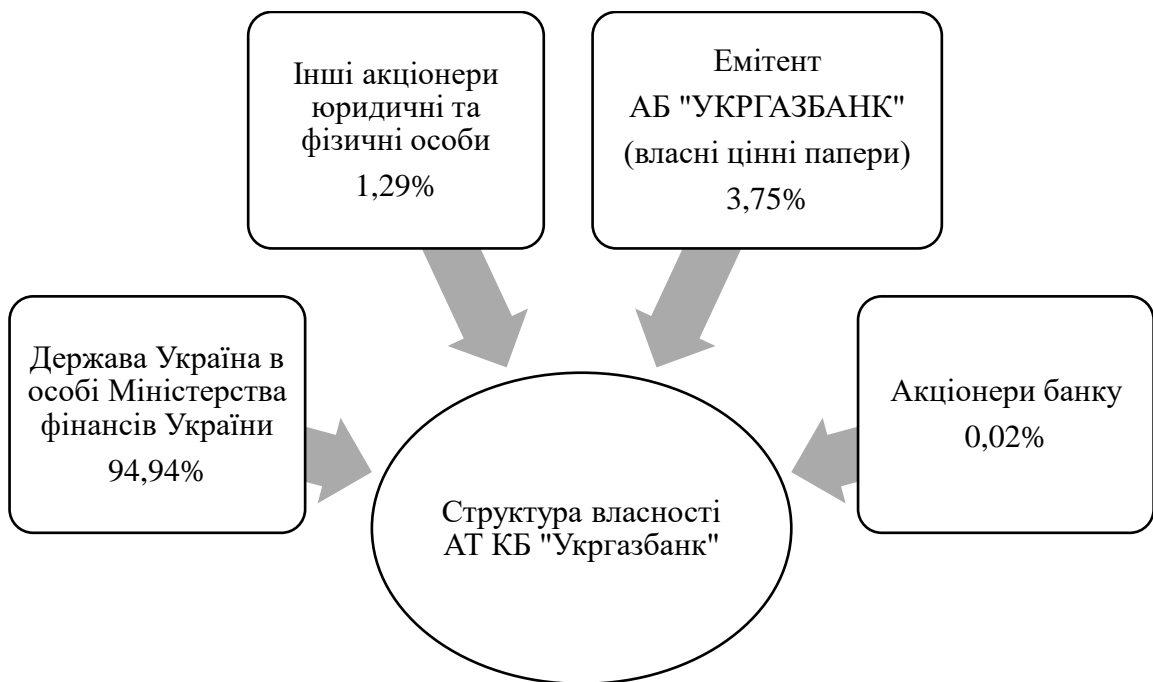
1993 рік	<ul style="list-style-type: none"> Створення ЗАТ Акціонерний Комерційний Банк "Хаджибейбанк"
1996 рік	<ul style="list-style-type: none"> Зміна назви на "УКРГАЗБАНК" та отримання ліцензії від НБУ на право здійснення операцій з валютними цінностями
1998 рік	<ul style="list-style-type: none"> Вступ до Асоціації українських банків
2004 рік	<ul style="list-style-type: none"> Банк увійшов у ТОП-20 банків України
2006 рік	<ul style="list-style-type: none"> Банк затверджений як пілотний у проекті МФК "Корпоративне управління в банківському секторі України"
2009 рік	<ul style="list-style-type: none"> 81,58% акцій банку належить державі
2013 рік	<ul style="list-style-type: none"> Запровадження спеціальної платіжної карти для школярів - Френді Карт
2015 рік	<ul style="list-style-type: none"> 94,94% акцій банку належить державі
2016 рік	<ul style="list-style-type: none"> Банк підписав угоду з МФК з метою розкриття "зеленого" економічного потенціалу України
2018 рік	<ul style="list-style-type: none"> Прийняття власної політики Екологічної та Соціальної відповідальності банку. "УКРГАЗБАНК" приєднується до CPLC - Carbon Pricing Leadership Coalition.
2019 рік	<ul style="list-style-type: none"> Зміцнення позицій на ринку як провідного Еко-банку країни. Подальший розвиток концепції сталого розвитку.
2020 рік	<ul style="list-style-type: none"> Розвиток активних та пасивних операцій банку, розширення екопродуктів, активізація розвитку МСБ сегменту за допомогою програми фінансування "5-7-9%", партнерство з UNIDO
2021 рік	<ul style="list-style-type: none"> Банк входить до ТОП 50 кращих компаній країни
2023 рік	<ul style="list-style-type: none"> Учасник державної програми "єОселя". Найкращий банк торговельного фінансування в Східній Європі

Рис. 2.9. Етапи розвитку АТ КБ «Укргазбанк»

Джерело: сформовано на основі [4]

Основним етапом становлення банку АТ КБ «Укргазбанк» став період з 1993 року по 2004 рік. Адже саме в цей період був заснований банк та почав свою діяльність, яка набирала поступово обертів.

З 2006 по 2015 року банк пройшов трансформацію та підвищив свою професійність, що в подальшому впливає на конкурентоспроможність серед інших банків. Саме в цей період держава збільшує частку активів у АТ КБ «Укргазбанк», з 81,58% до 94,94%, після чого структура власності капіталу почала виглядати наступним чином (рис. 2.10.),

**Рис. 2.10. Структура власності яка існує з 2015 року
(актуальна станом на 2024 рік)**

Джерело: сформовано на основі [28]

В період з 2006 по 2015 банк переходить на новий рівень, шляхом підвищення ефективності корпоративного управління. Зміцнив позицію завдяки підтримці державі та почав орієнтуватись на новий продукт.

З 2016-2021 рік банк підписав угоду з Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК) з метою розкриття «зеленого» економічного потенціалу. Завдяки чому банк почав проводити політику екологічної та соціальної

відповідальності, розширив екопродукти, почав співпрацювати з Carbon Pricing Leadership Coalition.

У 2019 році АТ КБ «Укргазбанк» став провідним еко-банком країни, що сприяло подальшому його розвитку.

Період з 2022 по 2024 роки став для банківської системи викликом і банк АТ КБ «Укргазбанк» не є виключенням. АТ КБ «Укргазбанк», як і інші фінансові установи, зіткнулися з багатьма труднощами, які були спричинені політичною ситуацією в країні, але не дивлячись на всі виклики, банківська система продемонструвала свою здатність адаптуватися і підтримувати економіку в складних умовах.

В цей період АТ КБ «Укргазбанк» активно долучився до державних ініціатив, серед них програма «ЄОселя», надаючи доступ до доступного іпотечного кредитування навіть у складні часи.

Також не дивлячись на політичну ситуацію банк інвестує в розвиток свого основного продукту – еко-продукту та підтримує екологічні ініціативи та проекти.

У зв'язку з обмеженим доступом клієнтів до банківських послуг АТ КБ «Укргазбанк» вдосконалює та посилює розвиток онлайн-платформ та цифрових продуктів. Серед них: інтернет-банкінг та мобільний додаток.

Державна підтримка допомогла встояти у надскладний період, зберегти свою стійкість. Завдяки довірі міжнародних партнерів, таких як МФК (IFC) і UNIDO, банк отримав можливість продовжувати залучення інвестицій.

На сьогодні банк здійснює ініціативи підтримки для переселенців, сімей військових та активно долучається до гуманітарних ініціатив.

АТ КБ «Укргазбанк» є одним з лідерів в області торгового фінансування в Україні. Після початку повномасштабного вторгнення він спрямовує свої ресурси на підтримку важливих імпорتنих та експортних угод, які відіграють важливу роль у підтримці та відновленні економіки країни. У 2023 році було здійснено понад 400 угод в рамках торгового фінансування. Це свідчить про те, що банк активно бере участь у задоволенні стратегічних економічних потреб. Саме тому

АТ КБ «Укргазбанк» залишається надійним діловим партнером навіть у нестабільних умовах, сприяючи розвитку зовнішньоекономічної діяльності та підтримці економічної стабільності в Україні.

АТ КБ «Укргазбанк» створив розгалужену мережу відділень, які можуть безперебійно функціонувати навіть в умовах воєнного стану. Наприкінці 2022 року банк взяв участь в ініціативі Національного банку України — створенні спільної мережі power banking. В рамках цієї мережі налічується понад 120 відділень АТ КБ «Укргазбанк», які навіть в умовах тривалої відсутності електропостачання пропонують широкий спектр банківських послуг, таких як зняття готівки, платежі, грошові перекази та обмін валюти.

Для забезпечення безперебійної роботи такі відділення забезпечені альтернативними джерелами енергії, зокрема генераторами, і резервними каналами зв'язку. Ці заходи дозволяють банку залишатися надійним фінансовим партнером для своїх клієнтів і зберігати стабільність в найскладніших ситуаціях.

Розглянемо динаміку кількості підрозділів банку. Динаміка наведена в табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Кількість підрозділів АТ КБ «Укргазбанк»

	01.10.2021	01.10.2022	01.10.2023	01.10.2024
Кількість структурних підрозділів банку	269	216	218	215

У 2022 році кількість структурних підрозділів скоротилася з 269 до 216. Таке скорочення могло бути пов'язаним з кризою (політичною ситуацією), закриттям неефективних підрозділів, або стратегіями оптимізації.

У 2023 році два підрозділи відновили свою роботу. Банк міг відкрити свої підрозділи у стратегічних регіонах України.

Станом на 01.10.2024 працює 215 структурних підрозділів банку.

2.3. Аналіз фінансового стану АТ КБ «УкргазБанк»

Аналіз фінансового стану банку є невід'ємною частиною банківського менеджменту, оскільки за допомогою аналізу можна оцінити ефективність діяльності банку, виявити сильні та слабкі сторони в управлінні, а також на основі даних розробити стратегії які допоможуть в плануванні та розробленні стратегії яка допоможе в подальшій роботі банку.

Проведемо аналіз фінансового стану АТ КБ «УкргазБанк». Аналіз фінансового стану зможемо проаналізувати за допомогою аналізу: балансу банку, кредитного портфелю, інвестиційного портфелю, ліквідності та проведенні розрахунків коефіцієнтів: стійкості, ліквідності, ділової активності та ефективності управління.

Баланс АТ КБ «УкргазБанк» складається з активу та зобов'язань. Активи вказують на ресурси, які володіє банк, а зобов'язання на джерела фінансування банку.

Проаналізуємо активи АТ КБ «УкргазБанк» (табл. 2.6.)

Таблиця 2.6.

Аналіз активів АТ КБ «УкргазБанк»

за 2022 р. по червень 2024 р.

тис. грн.

Показники	2022	2023	06.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир.,%
Грошові кошти та їх еквіваленти	35 346 787	49 749 451	53 688 716	18 341 929	51,89%
Кредити та інші залишки з банками	2 420 569	1 633 211	1 378 413	- 1 042 156	- 43,05%
Кредити та аванси клієнтам	64 759 128	63 332 947	68 935 044	4 175 916	6,45%
Інвестиції в цінні папери	23 217 149	55 728 665	56 773 768	33 556 619	144, 53%
Похідні фінансові активи	15 069	2 933	385	- 14 684	- 97,45%

Продовження таблиці 2.6.

Інвестиційна нерухомість	156 366	154 269	105 641	- 50 725	-32,44%
Поточні податкові активи	2 690 423	1 070 155	177 500	- 2 512 923	- 93,40%
Відстрочені податкові активи	30 138	54 449	-	-	-
Основні засоби та нематеріальні активи	1 234 025	1 225 785	1 103 583	- 130 442	- 10,57%
Активи з права користування	166 113	138 631	122 363	- 43 750	- 26,34%
Інші фінансові активи	900 755	2 112 157	820 415	- 80 340	- 8,92
Інші нефінансові активи	709 427	664 730	583 542	- 125 885	-17,74%
Загальна сума активів	131 645 949	175 867 383	183 689 370	52 043 421	39,53%

За даними таблиці 2.6. бачимо як позитивні зміни, так і негативні. Позитивні: відбулось значне зростання інвестицій у цінні папери та збільшення грошових коштів, це є показником покращення ліквідності. Негативні: зменшення кредитів та інших залишків з банками та скорочення поточних податкових активів.

Але не дивлячись на негативні показники загальна сума активів збільшилась на 39,53%, що непоганим результатом. Такий відсоток свідчить про те що розширилась загальна діяльність банку. Проте банку слід звернути на низку скорочень у специфічних активах та посилити управління.

Важливе місце у показниках активів займає показник «Інвестиції та цінні папери», цей показник зріс майже 145%, тож детально розглянемо (табл. 2.7.)

Таблиця 2.7.

**Аналіз інвестиційного портфеля АТ КБ «УкргазБанк»
за 2022 р. по червень 2024 р.**

тис. грн.

Показники	2022	2023	06.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир.,%
Облігації внутрішньої державної позики	20 630 471	44 419 609	53 544 599	32 914 128	159,54%
Облігації державної іпотечної установи	1 353 913	1 192 852	1 255 611	- 98 302	-7,26%
Муніципальні облігації	1 130 540	1 136 847	1 008 662	-121 878	-10,78
Облігації підприємств	90 893	98 394	80 058	-10 835	-11,92%
Акції підприємств	11 332	9 854	9 859	- 1 473	-13,0%
Депозитні сертифікати, емітовані НБУ	-	8 871 109	874 979	-	-
Інвестиції в цінні папери	23 217 149	55 728 665	56 773 768	33 556 619	144,53%

За таблицею 2.7. бачимо, що основний приріст нам забезпечують облігації внутрішньої державної позики, це означає що банк орієнтується на інвестиції, які не несуть великого ризику та на державні інструменти, бо саме вони забезпечують надійний дохід для АТ КБ «УкргазБанк».

В свою чергу облігації внутрішньої державної позики зменшують ризик можливих витрат та підвищують ліквідність.

Також використання такого виду облігацій може бути частиною стратегії банку, яка орієнтована на розвиток та стійкість в складних економічних умовах.

Окрім інвестицій важливими для банківської установи є кредитування. Аналіз кредитування наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8.

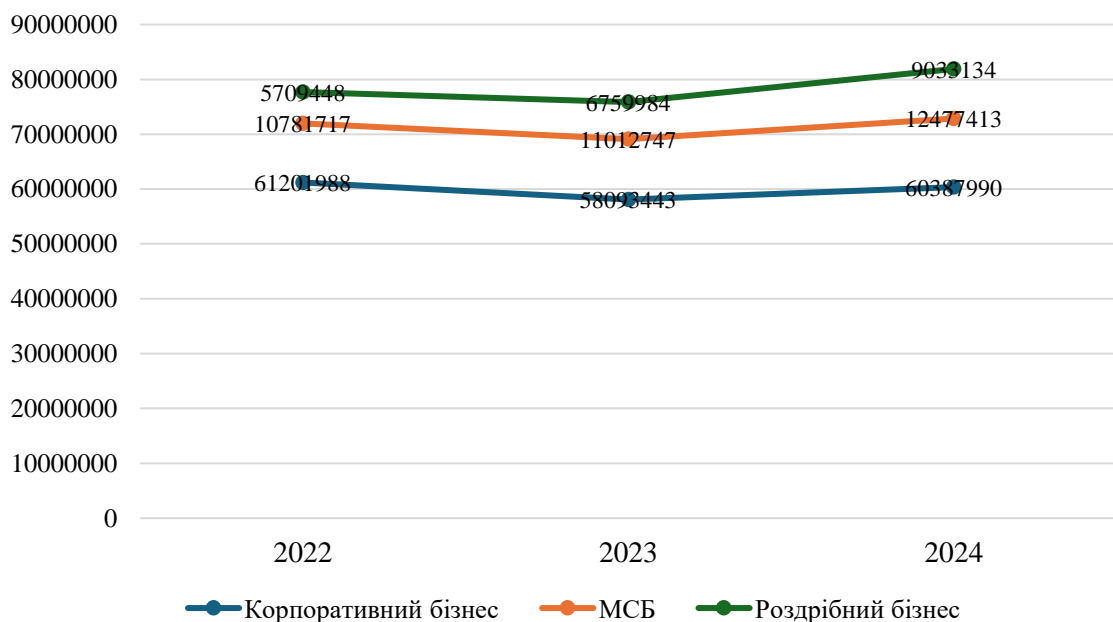
**Аналіз кредитування АТ КБ «УкргазБанк»
за 2022 р. по червень 2024 р.**

тис. грн.

Показники	2022	2023	06.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир.,%
Корпоративний бізнес	61 201 988	58 093 443	60 387 990	-813 998	-1,33%
МСБ	10 781 717	11 012 747	12 477 413	1 695 696	15,73%
Роздрібний бізнес	5 709 448	6 759 984	9 033 134	3 323 686	58,20%
Кредити та аванси клієнтам	64 759 128	63 332 947	68 935 044	4 175 916	6,45%

Зростання загальної суми кредитів забезпечено малим і середнім бізнесом та роздрібним. Значний приріст забезпечив роздрібний бізнес, понад 58,20%. Трішки менше забезпечує приріст малий і середній бізнес, лише 15,73%.

Розглянемо динаміку кредитування за допомогою діаграми (рис. 2.11.)

**Рис. 2.11. Динаміка кредитування АТ КБ «УкргазБанк»
за 2022 р. по червень 2024 р.**

Розглянемо зобов'язання банку АТ КБ «УкргазБанк» (табл. 2.9.)

Таблиця 2.9.

**Аналіз зобов'язань АТ КБ «УкргазБанк»
за 2022 р. по червень 2024 р.**

тис. грн.

Показники	2022	2023	06.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир.,%
Кошти банків	5 568 569	2 794 957	3 589 693	- 1 978 876	-35,54%
Кошти клієнтів	112 778 613	154 133 564	152 364 186	39 585 573	35,10%
Похідні фінансові зобов'язання	737	20 376	2 375	1 638	222,25%
Інші залучені кошти	4 384 815	5 579 937	8 452 569	4 067 754	92,77%
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансових гарантій	302 743	677 152	483 606	180 863	59,74%
Інше забезпечення	396 062	153 335	148 670	-247 392	-62,46
Інші фінансові зобов'язання	771 373	648 999	753 905	-17 468	-2,26%
Інші нефінансові зобов'язання	526 915	613 411	689 349	162 434	30,83%
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	169 646	-	-
Загальна сума зобов'язань	124 729 827	164 621 731	166 653 999	41 924 172	33,61%

Розглянувши таблицю 2.9., можемо помітити позитивні моменти, а саме: зросла депозитна база, що може свідчити про довіру клієнтів; збільшилися обсяги операцій з фінансовими інструментами; відбувається активне залучення фінансових ресурсів з різних джерел, що збільшує ліквідність банку; збільшення резервів що мінімізує кредитні ризики; збільшення нефінансових зобов'язань, що може відбуватись через те, що банк бере участь у фінансових програмах чи надавати нефінансові послуги та відбулось зменшення інших фінансових зобов'язань, що вказує на зменшення заборгованості перед кредиторами чи партнерами. Загалом зріс обсяг активної діяльності.

Окрім позитивного також є те, на що слід звернути уваги, серед них наступні показники: кошти банків, інше забезпечення. Зменшення коштів банків можуть свідчити про втрату партнерських відносин або зменшення залежності від інших фінансових установ. Скорочення резервів може впливати на стійкість банку.

Фінансові показники зобов'язань більше демонструють позитивні зміни, чим негативні. Основні джерела збільшення загальної суми зобов'язань – збільшення депозитної бази, активізація залучених коштів. В цілому банк продемонстрував розвиток бізнесу.

Окрім аналізу основних показників активу та зобов'язань, слід провести аналіз фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та ефективності управління.

Забезпечення фінансової стійкості банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей економіки. Необхідність поступального розвитку економіки України та досягнення високих темпів приросту внутрішнього валового продукту можливі за умов забезпечення високого рівня концентрації фінансових ресурсів і стабільного розвитку банківської системи [41].

Коефіцієнти, алгоритми розрахунку та коротка характеристика подана в табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Коефіцієнти фінансової стабільності

Коефіцієнт	Формула розрахунку	Економічний зміст коефіцієнту
Коефіцієнт надійності	$K_n = \frac{K}{Z_k}$	Показує рівень залучених коштів
Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{ф.в.} = \frac{Z_k}{K}$	Можливість банку залучати кошти на фінансовому ринку

Продовження таблиці 2.10.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів — достатність капіталу	$K_{УВ} = \frac{K}{A_{ЗАГ}}$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу в активізації та покритті різних ризиків
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	$K_{ЗК} = \frac{A_K}{K}$	Показує, яку частку капіталу розміщено в нерухомості
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	$K_{ЗДА} = \frac{K - НА_D - З_B}{A_D}$	Захист дохідних активів
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{МК} = \frac{A}{K_a}$	Показує ступінь покриття активів

Джерело: сформовано на основі [3]

Таблиця 2.10. розкриває сутність основних коефіцієнтів, їх формул та економічної складової фінансової стійкості банків.

Розрахуємо фінансову стійкість банку АТ КБ «УкргазБанк» за 2023 та 2024 роки, та поглянемо чи виконуються нормативи (табл. 2.11.) Вихідні дані для обчислення подані в додатку А.

Таблиця 2.11.

**Розрахунок фінансової стійкості банку АТ КБ «УкргазБанк»
за 2023 рік та вересень 2024 року**

Коефіцієнт	Результат розрахунку за 2023р	Результат розрахунку за 2024р	Відхилення 2024/2023		Норма	Виконання нормативу
			Абс.	Темп прир.,%		
Коефіцієнт надійності	0,064	0,093	0,029	45,31%	Не менше 5%	Виконано
Коефіцієнт фінансового важеля	15,63	10,78	-4,85	31,03%	В межах 1:20	Виконано
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів — достатність капіталу	0,064	0,093	0,029	45,31%	Не менше 10%	Не виконано
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	1,23	0,81	-0,42	-34,15%	Не менше 1	Не виконано
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	-1,38	-1,30	0,08	5,80%	Більше 0	Не виконано

Продовження таблиці 2.11.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12,71	13,27	0,56	4,41%	12,0-15,0	Виконано
-------------------------------------	-------	-------	------	-------	-----------	----------

Розрахувавши шість коефіцієнтів, для визначення стійкості банку можемо дійти висновку, що банк ефективно використовує акціонерний капітал. Поступово поліпшується показники коефіцієнта надійності та участі власного капіталу. Також є позитивним моментом зниження показника фінансового важеля.

За розрахунками ми отримали від'ємний показник фінансової захищеності, що свідчить про високу залежність від боргового фінансування. Також був знижений показник захищеності власного капіталу, що вказує на зменшення довіри до акціонерного капіталу як до джерела фінансування.

За поданими розрахунками можемо скласти певні рекомендації банку, серед них: укріплення акціонерного капіталу та підвищення використання дохідних активів.

Проведемо аналіз ліквідності банку.

Ліквідність банку – це здатність банку виконувати в повному обсязі свої зобов'язання за певний період перед контрагентами та клієнтами.

Ступінь покриття зобов'язань активами і ліквідність балансу, як і ліквідність самих активів, беруться в основному за рахунок дотримання обов'язкових економічних нормативів Національного банку України та багатьох інших найважливіших показників. Розглянемо коефіцієнти, які прийняті в економічній літературі та є найбільш ефективними та зможуть повністю розкрити інформацію про ліквідність аналізованого банку (табл. 2.12)

Таблиця 2.12.

Коефіцієнти показників ліквідності банку

Коефіцієнт	Формула розрахунку	Економічний зміст коефіцієнту
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K_{ML} = \frac{K_{кр} + K_a}{D}$	Показує можливості розрахунку «живими» грошми зобов'язань
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	$K_{зл} = \frac{A_{ЗАГ}}{З_{ЗАГ}}$	Показує можливості розрахунку всіма активами
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	$K_{ВВРА} = \frac{A_{ВЛ}}{A_p}$	Показує питому вагу високоліквідних активів у робочих активів
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	$K_{рп} = \frac{A_d}{З_{ЗАГ}}$	Показує забезпечення дохідними активами загальних зобов'язань
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності)	$K_{СКЗД} = \frac{K_p}{D}$	Показує наскільки видані кредити забезпечені всіма залученими депозитами
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	$K_{ГЛЗ} = \frac{A_{ВЛ} + A_M}{З_{ЗАГ}}$	Показує здатність банку погашати зобов'язання високоліквідними активами та через продаж майна

Джерело: сформовано на основі [2]

Таблиця 2.12. розкриває сутність основних коефіцієнтів, їх формул та економічної складової ліквідності банків.

Розрахуємо коефіцієнти ліквідності банку АТ КБ «УкргазБанк» за 2023 та 2024 роки, та поглянемо чи виконуються нормативи (табл. 2.13.) Вихідні дані для обчислення подані в додатку Б.

Таблиця 2.13.

**Розрахунок коефіцієнтів ліквідності АТ КБ «УкргазБанк»
за 2023 рік та вересень 2024 року**

Коефіцієнт	Результат розрахунку за 2023р	Результат розрахунку за 2024р	Норма	Відхилення 2024/2023		Виконання нормативу
				Абс.	Темп прир.,%	
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,306	0,326	≥0,3	0,020	6,54%	Виконано
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	1,068	1,102	≥1,0	0,034	3,81%	Виконано

Продовження таблиці 2.13.

Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	0,412	0,422	0,4-0,6	0,010	2,43%	Виконано
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,733	0,763	$\geq 0,7$	0,030	4,09%	Виконано
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності)	0,411	0,452	0,4-0,6	0,041	9,98%	Виконано
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	0,310	0,330	$\geq 0,3$	0,020	6,45%	Виконано

Розрахувавши всі коефіцієнти ліквідності, бачимо що показники всі відповідають нормам.

Показник миттєвої ліквідності у 2024 році покращився, порівняно з 2023, що свідчить про здатність банку розраховуватись зі зобов'язаннями за допомогою високоліквідних активів.

Показник коефіцієнту загальної ліквідності зобов'язань вказує на забезпеченість банку активами, які можуть покрити зобов'язання. У 2024 році показник навіть перевищив норму.

Про оптимальний рівень високоліквідних активів вказує коефіцієнт відношення високоліквідних активів до робочих активів.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань показує на скільки стабільне забезпечення зобов'язань дохідними активами.

Коефіцієнт ліквідного співвідношення – показує що існує мінімальний ризик кредитів, адже вони забезпечені депозитами.

Також позитивну динаміку спостерігаємо у показнику коефіцієнту генеральної ліквідності, саме він вказує на достатність високоліквідних активів та капіталізованих активів для погашення зобов'язань.

Проаналізуємо ділову активність банку АТ КБ «УкргазБанк».

Ділова активність банку в методичній літературі полягає в оцінці ресурсного потенціалу банку (пасивів) і використанні всього активу, а також окремих вкладень в інвестиції, кредитні портфелі та логістику. Коефіцієнти для аналізу ділової активності наведено в табл. 2.14.

Таблиця 2.14.

Коефіцієнти показнику ділової активності банку

Коефіцієнт	Формула розрахунку	Економічний зміст коефіцієнту
Частина пасивів		
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	$K_{ЗК} = \frac{З_к}{П_{ЗАГ}}$	Питома вага залучених коштів у загальних пасивах
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	$K_{ЗМК} = \frac{МБК}{П_{ЗАГ}}$	Питома вага одержаних міжбанківських кредитів у загальних пасивах
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	$K_{ЗСД} = \frac{Д_{сер}}{П_{ЗАГ}}$	Питома вага строкових депозитів у загальних пасивах
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	$K_{ЗДА} = \frac{Д_а}{З_к}$	Співвідношення дохідних активів і залучених коштів
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	$K_{ЗКР} = \frac{КР}{З_к}$	Питома вага кредитного портфеля у залучених коштах
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	$K_{ДСКР} = \frac{КР}{Д_с}$	Співвідношення кредитного портфеля і депозитів строкових
Частина активів		
Коефіцієнт дохідних активів	$K_{ДА} = \frac{А_д}{А_з}$	Питома вага дохідних активів у загальних активах
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	$K_{КРА} = \frac{КР}{А_з}$	Питома вага кредитного портфеля у загальних активах
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	$K_{iA} = \frac{ЦПП}{А_з}$	Питома вага портфеля цінних паперів і паїв у загальних активах

Продовження таблиці 2.14.

Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	$K_{iДА} = \frac{ЦПП}{A_D}$	Питома вага інвестицій у дохідних активах
--	-----------------------------	---

Джерело: сформовано на основі [1]

Таблиця 2.14. розкриває сутність основних коефіцієнтів, їх формул та економічної складової ділової активності банків.

Розрахуємо коефіцієнти ділової активності банку АТ КБ «УкргазБанк» за 2023 та 2024 роки, та поглянемо чи виконуються нормативи (табл. 2.15. частина пасивів) Вихідні дані для обчислення подані в додатку В.

Таблиця 2.15.

**Розрахунок коефіцієнтів ділової активності АТ КБ «УкргазБанк»
за 2023 рік та вересень 2024 року
(частина пасивів)**

Коефіцієнт	Результат розрахунку за 2023р	Результат розрахунку за 2024р	Норма	Відхилення 2024/2023		Виконання нормативу
				Абс.	Темп прир.,%	
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	0,8764	0,8295	0,8–0,9	-0,047	-5,36	Виконано
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,0159	0,0195	0,01–0,03	0,004	22,97%	Виконано
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,7011	0,6636	0,6–0,8	-0,038	-5,36	Виконано
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	0,7724	0,8251	0,7–0,9	0,053	6,81%	Виконано

Продовження таблиці 2.15.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	0,4109	0,4524	0,4–0,6	0,042	10,11%	Виконано
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	0,5136	0,5655	0,5–0,7	0,052	10,11	Виконано

Усі коефіцієнти відповідають нормам, що свідчить про стабільність фінансової діяльності банку.

Ділова активність за частиною активів на розрахована на основі додатку Г.

Таблиця 2.16.

**Розрахунок коефіцієнтів ділової активності АТ КБ «УкргазБанк»
за 2023 рік та вересень 2024 року
(частина активів)**

Коефіцієнт	Результат розрахунку за 2023р	Результат розрахунку за 2024р	Норма	Відхилення 2024/2023		Виконання нормативу
				Абс.	Темп прир.,%	
Коефіцієнт дохідних активів	0,3601	0,3753	0,7-0,9	0,0152	4,22%	Не виконано
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	1	1	0,8–1,0	-	-	Виконано
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,3169	0,3091	0,3–0,5	-0,008	-2,46%	Виконано
Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	0,8799	0,8236	0,7–0,8	-0,056	-6,40%	Виконано

З огляду на таблицю 2.16. бачимо, що у банку є проблемні активи. Банку слід збільшити прибуткову частину своїх активів, щоб підвищити рентабельність.

Всі інші показники відповідають нормам. Фінансова структура є стабільною.

Питання ефективності діяльності банків є важливим як для економіки, так і для клієнтів банку. Ефективність банку істотно впливає на економічну діяльність банків, а її значущість має істотний вплив на макро- та мікроекономічному рівні. Уся фінансова система в цілому і банківський сектор зокрема, є ключовим елементом сучасної ринкової економіки. Доступність для підприємств джерел фінансування, можливість структурної перебудови та підвищення конкурентоспроможності в перехідних економіках критично залежать від ефективності банківської системи [6].

Ефективність банківської діяльності є не тільки показником якості роботи окремих фінансових інститутів, а й важливим фактором забезпечення сталого розвитку економіки в цілому. Для підвищення ефективності необхідно вдосконалювати управління ризиками, впроваджувати сучасні технології, розвивати фінансову грамотність населення і забезпечувати довіру до банківської системи.

Для аналізу ефективності діяльності банку слід використати наступні коефіцієнти (табл. 2.17.) Розрахунок проведено на основі додатку Д.

Таблиця 2.17.

**Коефіцієнти ефективності управління та розрахунок
для банку АТ КБ «УкргазБанк» за 2023 рік та вересень 2024 року**

Коефіцієнт	2023	Вересень 2024	Відхилення 2024/2024		Норматив	Виконання нормативу
			Абс.	Темп прир.,%		
ROA до резервів (Прибуток до резервів та податків /	0.0188	0.0309	0.0122	64.80%	0.02–0.03	Виконано

Продовження таблиці 2.17.

Середні активи)						
ROE до резервів (Прибуток до резервів та податків / Середній капітал)	0.2938	0.4842	0.1904	64.80%	0.15–0.25	Виконано
ROA (Чистий прибуток / Середні активи)	0.0204	0.0309	0.0105	51.54%	0.01–0.03	Виконано
ROE (Чистий прибуток / Середній капітал)	0.3195	0.4842	0.1647	51.54%	0.10–0.20	Виконано
NIM (Чистий процентний дохід / Середні продуктивні активи net)	0.0697	0.0871	0.0174	24.97%	0.03–0.05	Виконано
C/I (Операційні витрати / Загальний дохід)	0.0210	0.0600	0.0391	186.34%	0.4–0.6	Виконано

Всі показники відповідають критеріям, які вказують на ефективність роботи установи.

Найбільший прогрес був відзначений щодо рентабельності інвестицій в резерви і рентабельності інвестицій у фондівіддачу, що свідчить про значне збільшення рентабельності активів і капіталу.

Збільшення NIM показує, що робота з виробничими активами покращилася.

Показники C / і зростають, але залишаються в межах норми, відображаючи контроль витрат.

Результати фінансової діяльності можна оцінити як позитивні, з чіткою динамікою, що підвищує ефективність управління активами і капіталом.

РОЗДІЛ 3

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України

Банківська система є однією з найстійкіших систем сьогодення. Виклики які постали на початку 2022 року перед банківською системою вимагали швидкого реагування та адаптування до нових умов праці та можливих ризиків, адже саме банківська система є основною ланкою сектору, тож відіграє провідну роль у механізмах, що організують та регулюють економічне життя суспільства.

Банки є одними з основних гравців на фінансових ринках зокрема та в економіці в цілому. На відміну від звичайних фінансових установ, вони відповідають за управління фінансовими ресурсами, оскільки можуть вільно розпоряджатись коштами, залученими від фізичних та юридичних осіб. Це пов'язано з тим, що банки як фінансові посередники спрямовують кошти з секторів з надлишковим капіталом назад до секторів, які потребують інвестицій.

Крім того, банки забезпечують ефективне функціонування платіжних систем, які мають важливе значення для комерційної діяльності та розподілу товарів і послуг. Завдяки своїм кредитним та інвестиційним операціям банки сприяють економічному зростанню, підприємництва та створенню робочих місць.

Водночас банки відіграють важливу роль у фінансовій системі і є надзвичайно чутливими до економічних проблем та змін у макроекономічному середовищі. Неefективне управління банківськими активами, недостатня ліквідність та швидке зростання проблемних кредитів не лише підривають стабільність окремих банківських установ, але й можуть становити системні ризики для економіки країни в цілому. Тому забезпечення ефективного регулювання та нагляду за банківським сектором є надзвичайно важливим для країни.

Та не зважаючи на всі виклики, банківські установи України показали свою стабільність та максимальну залученість у процес стабілізації економіки. Але на початку повномасштабного вторгнення перед банківською системою постав ряд певних проблем (рис. 3.1.)

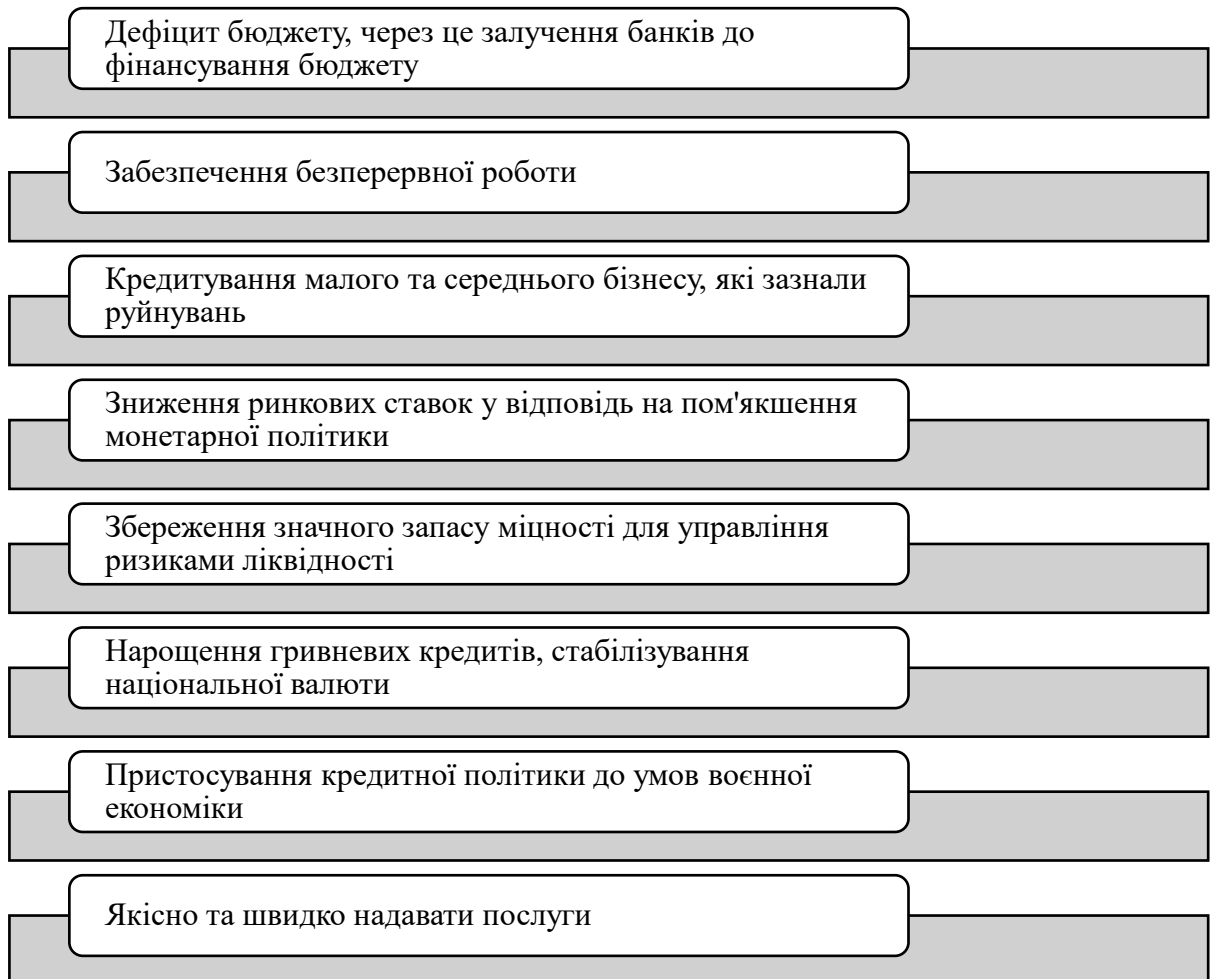

Рис. 3.1. Виклики перед банківською системою на початку повномасштабного вторгнення

Джерело: власна розробка

В цілому банківська система змогла зберегти довоєнну стабільність, однак вирішивши ряд вищенаведених проблем постають нові проблеми, які потребують більшого залучення Національного банку України та всіх банківських установ.

Банки визнали повномасштабне вторгнення в Україну як системний ризик, який прямо впливає на поточну роботу, подальше планування роботи, розвиток.

Своїми діями банківська система на початку війни показала, що готова до затяжної війни, готова працювати на користь врегулювання важкої економічної ситуації, готова підтримувати населення країни та надалі протистояти поточним та майбутнім викликам.

Національний банк України та уряд країни як на початку так і на сьогодні вживають заходів для зміцнення банківської системи та економіки в цілому, але з кожним днем виникають нові складнощі та проблеми в ефективному функціонуванні банків.

На сьогоднішній день можна проблематику групувати за такими критеріями, як економічні, інституційні, технологічні, соціальні та зовнішні.

Розберемо детально економічні проблеми.

Економічні проблеми це ті проблеми які прямо, або опосередковані пов'язані з рухом коштів, уповільненням роботи суб'єктів господарювання, інфляцією, рівнем зайнятості, розподілом доходів та іншими економічними показниками. Вищенаведені економічні проблеми можуть бути або довгостроковими (на досить тривалий період) або короткостроковими (зумовлені певною ситуацією)

До економічних проблем, які зараз постають перед банками є низька капіталізація. Капіталізація банку це збільшення власного капіталу банку. А оскільки зараз з цим є проблеми, то означає що у банку є менше коштів в розпорядженні для покриття власних потреб, які можуть виникати через ризики. Недостатня кількість власного капіталу – серйозна проблема, яка може вплинути як окремо на банк, так і на економіку країни в цілому.

Недостатня капіталізація банків обмежує здатність протистояти фінансовим ризикам, що може знижувати кредитоспроможність та зменшувати обсяги кредитування окремих секторів економіки. Це призводить до зниження інвестиційної активності, зростання безробіття та уповільнення економічного зростання. Важливо зазначити, що погано капіталізовані банки стають більш вразливими до економічних криз, збільшуються такі ризи як: банкрутство та фінансова нестабільність.

Схематично це можна зобразити наступним чином (рис. 3.2.)

Рис. 3.2. Схематичне зображення важливості власного капіталу для банківської установи

Джерело: власна розробка

На рис. 3.2. схематично зображено наслідки достатньої і недостатньої кількості власного капіталу для банківської установи.

Важливо розуміти причини недостатньої кількості власного капіталу, щоб уникнути проблем, які можуть виникнути. Серед причин можна назвати: великі збитки від кредитування, залучення недостатньої кількості коштів акціонерів (комерційні та іноземні банки), збільшення ризиків, які пов'язані саме з діяльністю банків.

Аби запобігти зменшенню капіталу слід посилити нагляд з боку НБУ, проводити регулярно стрес-тестування та запобігати до самостійних заходів, прикладом може бути реінвестування прибутку.

Ще однією економічною проблемою є високий рівень непрацюючих кредитів. Основною сутністю непрацюючих кредитів є те, що боржники перестали в строк виплачувати кредитну заборгованість, в такому випадку банк

вже і не сподівається отримати кредитні кошти і може понести збитки. Частка проблемних кредитів зараз є більш стабільною, ніж на початку війни, але навіть невелика частка непрацюючих кредитів послаблює баланс банку.

На нашу думку, це може бути спричинено слабкими механізмами повернення боргів і правового регулювання. Схематично це можна зобразити наступним чином (рис. 3.3.)

Рис. 3.3. Схематичне зображення впливу на непрацюючі кредиту банку

Джерело: власна розробка

На рис. 3.3. зображене схематичне зображення впливу на непрацюючі кредиту банку, окреслена важливість роботи з такими кредитами, як окремо для банківської установи так і для системи в цілому.

Глобальною для всієї економіки є проблема доларизації. Сутність доларизації полягає в тому, що використання іноземної валюти починає бути на рівні з національною. В наш час найбільше використання є доларів США. Це явище є досить поширене серед країн з нестабільною економікою, Україна не є винятком.

Прикладом доларизації може слугувати приклад купівлі-продажу нерухомості, майже у 90% із 100% нерухомість продається/купується не за національну валюту (гривню), а за долари.

Причин доларизації є декілька, серед них: висока інфляція, політична нестабільність, низька довіра до банківської системи та доларизація кредитів.

Висока інфляція спричинена прагненням населення зберегти власні заощадження в більш надійній та вигідній валюті. Існує занепокоєння людей, щодо знецінення гривні.

Політична нестабільність зумовлена зміною влади, озброєним конфліктом та економічна криза. Чим довше в країні війна, економічна криза, тим швидше «повзе» долар вгору. Наразі коливання валюти є великим.

Також велику роль відіграє довіра до банківської системи. Через попередні економічні кризи та нестабільну банківську систему люди звикли зберігати гроші «під матрацом». Люди переконані, що надійніше, коли готівка не в банках.

Ще однією причиною є доларизація кредитів. Велика кількість виданих кредитів саме в доларах США, що ще більше посилює залежність саме від цієї валюти

Схематично зобразити процес, причини та наслідки доларизації можна наступним чином (рис. 3.4.)

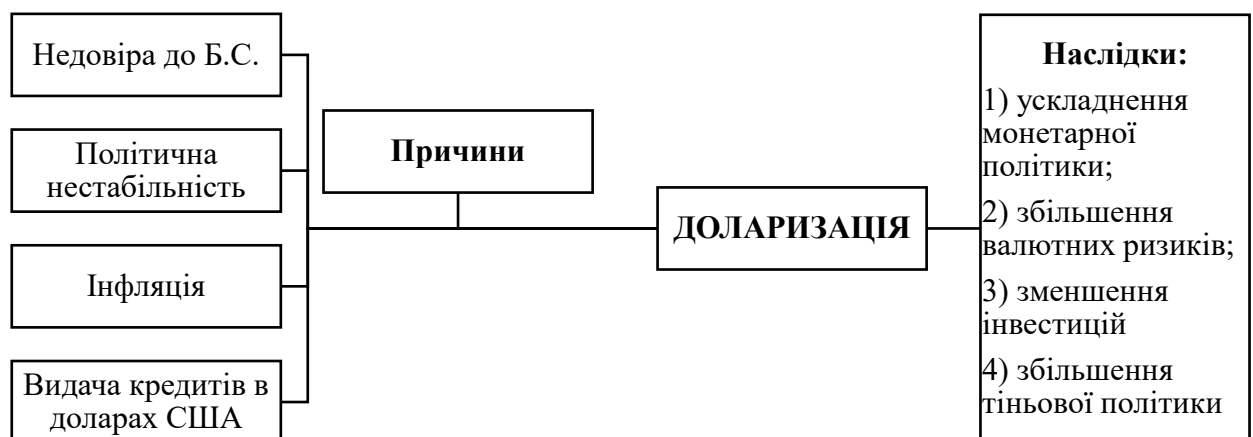

Рис. 3.4. Схематичне зображення доларизації: причини та наслідки

Джерело: власна розробка

На рис. 3.4. схематично зображено причини та наслідки доларизації. Основне питання, яке може виникнути це: «Як протистояти доларизації?» Основним заходами безпеки проти доларизації є: стабілізація макроекономічної ситуації, посилення банківської системи, популяризація гривні, розвиток фінансового ринку та проведення інформаційних кампанії серед клієнтів банків.

Розглядаючи проблему доларизації, її причиною виникнення було названо «інфляція». Інфляція – це постійний ріст цін на товари. Сьогодні ти купуєш товар по одній ціні, а завтра ціна стала вище. Інфляція спричинена нестабільністю макроекономічної ситуації, що ускладнює грошово-монетарну політику. Існують високі інфляційні очікування серед населення та суб'єктів господарювання (бізнесу).

Окрім економічних проблем в країні існують також інституційні. До інституційних проблем можна віднести наступне (рис. 3.5.)

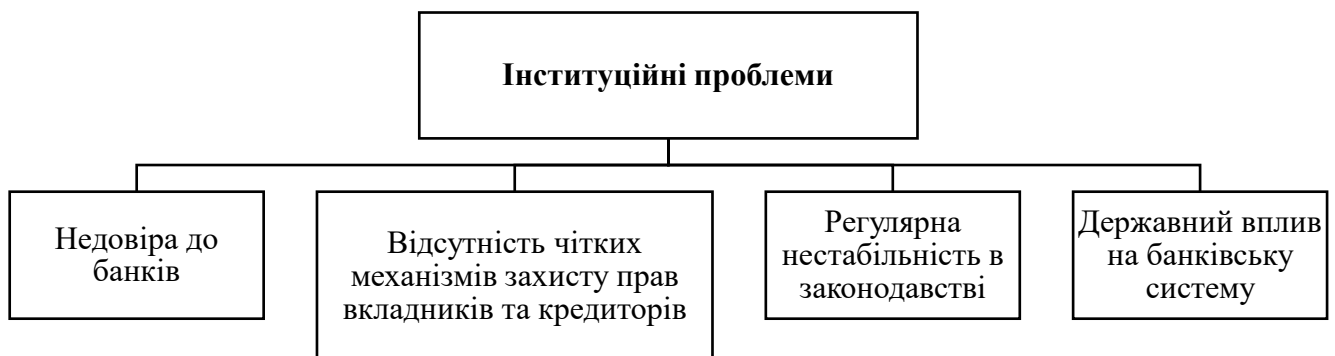

Рис. 3.5. Інституційні проблеми, які мають вплив на банківську систему

Джерело: власна розробка автора

На рис. 3.5. перелічені основні інституційні проблеми банківської системи України. Розглянемо більш детально.

Першою інституційною проблемою банківської системи є недовіра до банківської системи, пояснення наведено вище.

Другою проблемою є відсутність чітких механізмів захисту прав вкладників та кредиторів. Ця проблема може бути спричинена системними прогалинами або окремими ситуаціями.

Системні прогалини, які впливають на інституційну проблему це є недосконалість законодавства. Законодавство може містити прогалини, неточності, які часто використовуються, щоб обійти закон. Як правило цим користуються не банківські установи а позичальники, хоча банки пристосувались до таких проблем та випрацювали алгоритм дій в певних ситуаціях.

До системних прогалинах також відносим слабку правознавчу практику. Суди можуть трактувати закони по-різному, що може впливати на подальший розвиток відносин між кредиторами та позичальниками.

Корупція. Одним із найбільших системних прогалин можна вважати корупцію. Основна сутність корупції це те, що інтереси окремих людей можуть ставитись вище, ніж кредиторів та позичальників.

Також, раніше можна було вважати системною прогалиною, слабкий контроль з боку НБУ, але НБУ робить все на даний час, щоб не існувало ризикових операцій, які в подальшому можуть зашкодити вкладнику.

До окремих ситуації, які впливають на відсутність чітких механізмів захисту прав вкладників та кредиторів відносимо існуючу фінансову кризу. Часто банки можуть не витримати викликів, які спричинені кризою та можуть не виконати зобов'язання перед вкладниками.

Третьою інституційною проблемою є регулярна нестабільність. Постійна зміна в законодавстві, нововведення для банків є такою самою проблемою як і для банківської установи, так і для вкладника. Банки намагаються швидко пристосовуватись до змін, але деякі нововведення потребують часу та ресурсу.

Четвертою та масштабною проблемою є прямий вплив на банківську систему держави. Держава намагається керувати банківською системою, застосовуючи принцип адміністративно-командного управління і, ігноруючи ринковий підхід до розвитку економіки.

Позиція держави зрозуміла: вона спрямована на розвиток усіх секторів економіки та захист політичних і економічних інтересів країни. Цілі та завдання банківського сектору дещо відрізняються. Безумовно, банківська спільнота зацікавлена в розвитку економіки та захисті своїх інтересів на міжнародному ринку, але це неможливо без сильної та економічно розвиненої держави.

Існує протиріччя між зобов'язанням банків зберігати комерційну (та банківську) таємницю і боротьбою держави з легалізацією доходів, отриманих незаконним шляхом. Тут відбувається пряме зіткнення не тільки бізнес-інтересів, а й виникає правова неузгодженість. Банк, який перестав зберігати таємницю вкладу, певною мірою стає порушником банківської традиції, всесвітньо визнаної практики, і програє в боротьбі за клієнтів. У свою чергу, держава змушена вимагати від банків надання запитуваної про клієнтів інформації, бо держава, що не підтримує прагнення світової спільноти боротися з «брудними» доходами втрачає свій престиж на світовій арені [44].

Недостатній рівень цифровізації, слабе проникнення систем онлайн-банкінгу в невеликих населених пунктах країни, кібератаки – все це є технологічними проблемами, які виникають постійно у банківській системі.

Здавалось би, кожен банк має онлайн-банкінг, пристосувався до умов сьогодення та організував свою діяльність максимально так, щоб було швидко, зручно та якісно, але таким похизуватись можуть лише великі та середні за величиною банки, маленькі не мають змоги вийти на рівень, скажімо, як ПриватБанк або УКРГАЗБАНК. Така проблема зумовлена недостатньою кількістю ресурсів для розвитку в цьому напрямі. Маленькі банки розвиваються, але не такими темпами, як великі, системно важливі банки.

Проблемою банків також є неможливість надання банківських послуг однаково для осіб ж числа хто проживає в місті та в маленьких населених пунктах (селах). Зачасту в жителів міст є можливість вирішити всі свої проблеми у відділеннях банку, а в жителів сіл – ні. І здавалось би, є ж онлайн-банкінг, але на жаль, не всі можуть користуватись онлайн-послугами через недоступність смартфонів або необізнаність у застосунках. Банки вплинути можуть лише на

обізнаність у використанні певного застосунку, а вирішити таку проблему як недоступність відділень банку в окремому населеному пункті не завжди, адже в кожному населеному пункті розмістити відділення немає можливості, через ресурсну базу та брак кваліфікованих кадрів.

Кібератаки – досить поширена технічна проблема серед усіх банків. У військовий час число кібератак значно збільшилось, адже часто кібератаки здійснює країна-агресор.

Банк є об'єктом кібератак через свою значимість для економіки країни та там міститься велика клієнтська база. Основна мета атак – дестабілізувати економіку та дістати інформацію про користувачів банківських послуг.

Для здійснення кібератак використовують DDoS-атаки, мета такої атаки вивести із ладу сервери. Також сюди відносимо взлам системи з метою викрадення персональних даних або коштів та розповсюдження спеціального програмного забезпечення або дезінформації, яке може створити паніку серед населення.

Зараз банківська система чітко працює з кібератаками, має певні алгоритми дій та все робить аби захистити гроші та персональні данні кожного українця. Для цього використовується дворівнева аутентифікація та шифрування, створені центри протидії кібератакам та постійно залучають нових фахівців в галузі кібербезпеки.

Окрім країни-агресора та кібератак нашкодити може собі кожен, через необізнаність з основними правилами кібербезпеки. Для цього банки пропонують страхування від шахрайств та проводять постійні інформаційні кампанії.

Розглянемо соціальні проблеми. Основні соціальні проблеми наведено на рис. 3.6.

Рис. 3.6. Соціальні проблеми банківської системи

На рис. 3.6. зображено соціальні проблеми банківської системи. Розглянемо детально кожен із них.

Сутність фінансової неграмотності населення – це низький рівень обізнаності щодо банківських продуктів та сервісів. Проблема зумовлена складним вибором певного банківського продукту, який буде вигідним для людини.

Низький рівень доходів населення є важливим фактором, що впливає на розвиток банківської системи. На сьогоднішній день банки відіграють головну роль у здійсненні фінансових операцій, включаючи кредитування, депозитні послуги та залучення інвестицій. Однак низький рівень доходів є серйозним викликом для функціонування банківського сектору, що має далекосяжні наслідки як для економіки країни, так і для окремих громадян.

Якщо залишаються низькими доходи населення, то їхня здатність накопичувати заощадження значно зменшується. Це має прямий вплив на банківські депозити, що є основним джерелом фінансування банків. Недостатність заощаджень обмежує капітал, що є доступним банкам для кредитування, це є перешкодою для фінансування бізнесу та економічному розвитку.

Низький рівень доходів також негативно впливає на попит на кредитні послуги. Населення уникає брати кредити, адже бояться, що не зможуть їх повернути, не вистачить ресурсу. Навіть ті, хто наважується оформити кредит, стикаються з жорсткими умовами користування, які висувають банки. Банки намагаються зменшити кількість непрацюючих кредитів. Як наслідок, банки змушені стягувати вищі відсоткові ставки, а це ще більше ускладнює доступ до кредитів та зменшує попит.

Однак банківські установи можуть сприяти покращенню доходів населення. Прикладом сприяння може бути надання кредиту на пільгових умовах та програми мікрофінансування, що спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу. Співпрацюючи з державними установами та міжнародними фінансовими організаціями, банки можуть посприяти аби були реалізовані

соціальні програми, які спрямовані на підвищення доходів населення, а в подальшому покращенню економічному становищу.

Тіньова економіка – ще одна соціальна проблема, це те, з чим постійно бориться влада нашої країни. Через податки, низькі доходи населення проводить свої фінансові операції поза офіційною економікою. Сюди можна віднести нелегальну зайнятість, торгівлю без ліцензій тощо.

Причиною розвитку тіньової економіки є недовіра до держави та банківської системи. Населення запобігає до тіньової економіки через податкове навантаження та недостатню соціальну підтримку. Це є великою проблемою як для банківської системи, так і для економіки країни, бо велика кількість доходів не є оподаткованою, а наслідком цього є недостатність державних проєктів та програм, а вкінці – уповільнення економічного розвитку.

І останні проблеми які впливають на банківський сектор – зовнішні. Сюди відносимо озброєний конфлікт, складнощі у залученні іноземного капіталу та міжнародну конкуренцію.

Труднощі із залученням іноземних інвестицій виникають через зниження національних кредитних рейтингів, підвищений інвестиційний ризик та нестабільне регуляторне середовище. Як наслідок, банки змушені покладатися переважно на внутрішні джерела фінансування, які часто є обмеженими. Це зменшило їхню здатність інвестувати, розширювати кредитні портфелі та брати участь у міжнародних проєктах.

Міжнародна конкуренція додає ще більше складнощів, адже зазвичай банківська система України не може запропонувати таких умов, як іноземні банки.

У сучасній українській банківській системі можна виділити наступні основні тенденції розвитку. Першою тенденцією є збільшення кількості та ролі державних банків. Державні банки активно конкурують з комерційними банками, відкриваючи філії та представництва в сільській місцевості та проводячи політику «розвитку». Конкуренцію державним банкам можуть скласти лише банки, контрольовані іноземним капіталом, та великі комерційні банки. Це

свідчить про те, що протягом наступних п'яти-десяти років на українському банківському ринку домінуватимуть державні банки, займаючи певну нішу, і їхня кількість не тільки не зменшуватиметься, але й матиме тенденцію до постійного зростання.

Однак можливий й інший шлях розвитку. Кількість банків з державною участю буде невеликою, але їхній капітал становитиме понад 50% від загального капіталу банківського сектору. Ці банківські установи здійснюватимуть нагляд за всіма секторами економіки та державними проектами, де від цього залежить економіка країни.

Поточна стан банківської системи України показує, що кількість державних банків постійно зростає і, не дивлячись на їх меншу кількість порівняно з іншими (середніми та малими) банками, на них припадає 40,8% загального капіталу банківського сектору. Жодна з інших банківських груп не має домінуючої частки в загальному банківському капіталі. Таким чином, можна стверджувати, що сьогодні уряд намагається покращити банківську систему та трансформувати її у «плавний» спосіб. Уряд намагається створити державні банки, що спеціалізуються на окремих галузях і є альтернативою комерційним банкам.

3.2. Перспективи розвитку державних банків, нововведення та їх вплив

Розвиток економіки країни у великій мірі залежить від діяльності державних банків. На державні банки покладено ряд завдань, серед них: стабілізація економіки, реалізація державних програм, фінансова інклюзія, міжнародне співробітництво. Тож важливо розуміти подальші перспективи розвитку та аналізувати нововведення та їх ефективність, бо саме ці аспекти мають прямий вплив на економіку.

Розглянемо основні нововведення за останній рік для державних банків (рис. 3.7.)

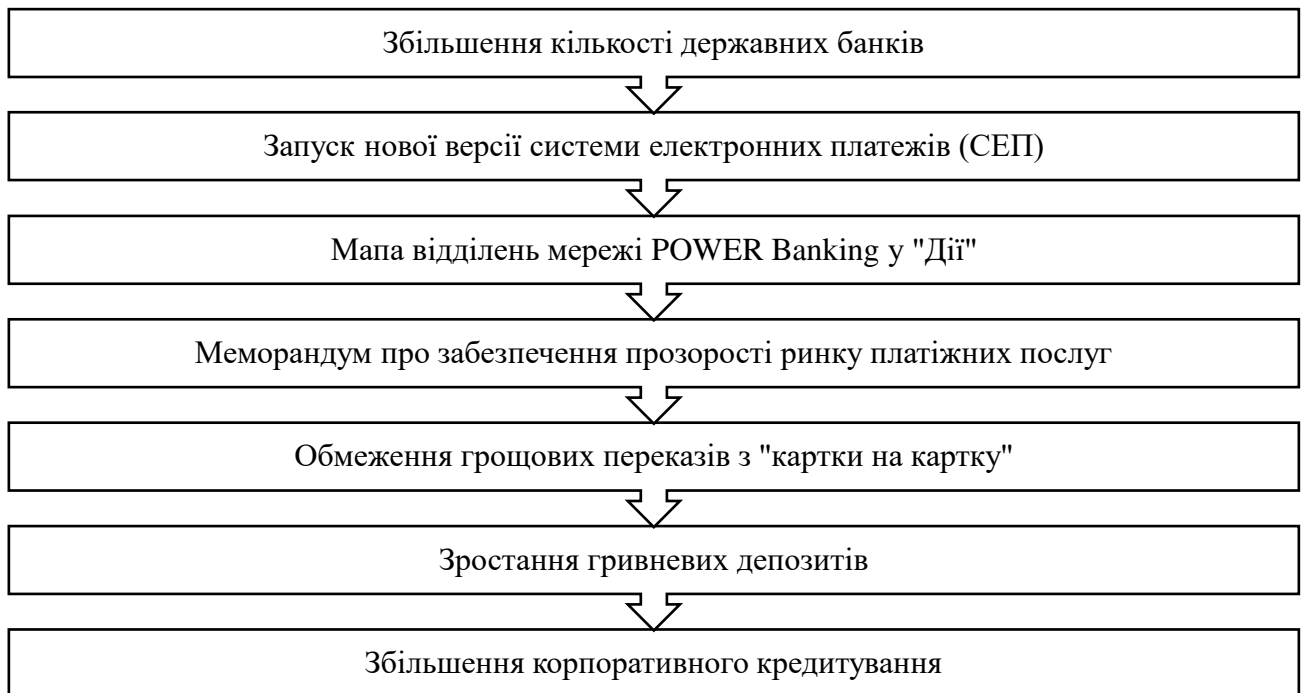

Рис. 3.7. Нововведення для державних банків за 2024 рік

Джерело: власна розробка

На рис. 3.7. зазначено які нововведення були для державних банків у 2024 році. Головне нововведення – це збільшення кількості державних банків. Для банків які переходять у державну власність то є єдиний вихід зберегти свою діяльність. Також є і інші переваги, серед них: підтримка стратегічних галузей, соціальна орієнтація, фінансова інклюзія та контроль за відтоком капіталу.

Державні банки мають змогу підтримувати такі стратегічні галузі як енергетика, екологія, інфраструктура тощо. Це допомагає стабілізувати економічне становище та покращити життя населення. Соціальна орієнтація дозволяє більше залучати клієнтів, надаючи їм вигідні пропозиції кредитування, вкладень на депозити або використання соціальних програм як «Оселя».

Фінансова інклюзія – це доступність банківських послуг для кожного. Державні банки намагаються зробити свої послуги доступними в кожному куточку України та для всіх верств населення.

Капітал – важливий показник діяльності банку, державні банки мають додатковий нагляд щодо відтоку капіталу, це допомагає контролювати грошові потоки, запобігати корупції тощо.

Окрім позитивних моментів, збільшення державних банків має і негативні наслідки. Негативними наслідками можуть бути: значний контроль коштів населення, через державні банки; значний політичний вплив; конкуренція з приватними банками та значне навантаження на державу.

Розглянемо наступні нововведення.

Запуск нової версії СЕП відбулось 1 грудня 2024 року. Ця система дозволяє здійснювати миттєві перекази, що підвищує зручність та швидкість здійснюваних операцій. Для державних банків це інструмент, який підвищує продуктивність праці та скорочує велику кількість часу.

Мапа відділень POWER Banking у «Дії» почала працювати з 9 грудня 2024 року. Основна мета її створення полягає в проблемах енергетичної системи спричиненими військовими діями. Ця мапа дозволяє знайти найближче чергове відділення, в якому можуть допомогти вирішити всі проблеми. Державні банки також є в цих чергових відділеннях. Основними перевагами використання цієї карти є швидкість та доступність банківських послуг для кожного.

За допомогою POWER Banking клієнти можуть: знайти найближче відділення, перевірити доступність послуг та отримати підтримку в критичних умовах.

Послуга була розроблена у співпраці з Національним банком України, комерційними банками та Міністерством цифрової трансформації. Він є частиною стратегії Уряду, спрямованої на зміцнення фінансової стабільності та розширення доступу до банківських послуг для громадян, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Мапа має наступний вигляд (рис. 3.8.)

Рис. 3.8. Розташування та кількість чергових відділень

Джерело: [24]

На рис. 3.8. зображено розташування та кількість чергових відділень банку по всій Україні.

10 грудня 2024 року Національний банк України (НБУ) підписав Меморандум про забезпечення прозорості на ринку платіжних послуг. Ініціатива була розроблена у співпраці з Національною асоціацією незалежних банків України (НАБУ) та Асоціацією українських банків (АУБ) і має на меті підвищити прозорість та безпеку платіжних операцій в Україні.

Основними цілями меморандуму є протидія незаконним фінансовим операціям, уніфікація підходів до моніторингу транзакцій та захист клієнтів від шахрайства.

Меморандум уклали чотири банки, серед них є також державні: ПриватБанк та Ощадбанк. Загалом ще доєдналось до меморандуму 23 банки та 2 фінансові установи.

Основними очікуваними результатами підписання меморандуму є зменшення тіньового сектору економіки, підвищення довіри клієнтів та виведення української економіки на європейський рівень.

1 жовтня 2024 року було встановлено ліміти на перекази «з картки на картку», НБУ встановив ліміт 150 000 грн. на місяць. Обмеження встановлено до квітня 2025 року.

Національний банк України зазначає, що ці заходи спрямовуються лише на запобігання використанню платіжної інфраструктури в незаконних цілях, сюди можна віднести: відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, та ухилення від сплати податків. Обмеження не стосуються лише волонтерів, осіб з великим доходом (доходи мають бути підтверджені), переказів між власними рахунками, операцій з реквізитами IBAN та юридичних осіб.

У 2024 році українська банківська система демонструє позитивні зрушення, які відображаються у зростанні гривневих депозитів та збільшенні кредитування бізнесу.

Значне зростання гривневих депозитів в державних банках свідчить про стабілізацію макроекономічної ситуації. Наприкінці 2024 року банківські вклади зросли 100 мільярдів гривень. Основною причиною цього є те, що банки запропонували конкурентні відсоткові ставки після того, як Національний банк України (НБУ) підвищив облікову ставку, що зробило депозити більш прибутковими.

Збільшення депозитів має кілька важливих наслідків для економіки. По-перше, вони підвищують банківську ліквідність і створюють умови для зниження вартості кредитів. По-друге, депозити посилюють стійкість банківської системи, що особливо важливо в часи невизначеності через зовнішні економічні виклики.

Разом зі збільшенням депозитів зросло і кредитування бізнесу: у 2024 році кредитування бізнесу в Україні збільшилося на 22%. Це свідчить про зростання ділової активності, що є важливим фактором відновлення економіки. Завдяки достатній ліквідності банки розширюють свої програми кредитування, особливо для малих та середніх підприємств (МСП) Урядові ініціативи, такі як програма

«5-7-9%», також заохочують підприємців звертатися за кредитами на розвиток проєктів. Особливий акцент робиться на підтримці галузей, які сприяють створенню робочих місць та технологічним інноваціям. Важливим фактором зростання обсягів кредитування стало посилення контролю якості кредитного портфеля. Банки запровадили сучасні методи оцінки ризиків та зменшили частку непрацюючих кредитів. Це не лише забезпечує фінансову стабільність, але й підтримує довгострокову довіру між банками та їхніми клієнтами.

Всі вищезазначені нововведення в банківській системі дозволяють спроектувати перспективу на майбутнє для державних банків (рис. 3.9)

Рис. 3.9. Перспектива розвитку державних банків

Джерело: власна розробка

Окрім названих перспектив розвитку (рис. 3.9.) нововведення мають свій вплив на економіку (табл. 3.1.)

Таблиця 3.1.

Вплив нововведень на економіку

Напрямок	Характеристика
Зростання економічної активності	Інвестиції державних банків у стратегічні галузі, що розвиває економічну стабільність, створює нові робочі місця та усуває економічну дестабілізацію

Продовження таблиці 3.1.

Стабільність фінансової системи	Підтримка малого та середнього бізнесу для уникнення економічного дисбалансу
Зміцнення довіри населення	Введення інновацій та прозорість банківської системи
Підтримка регіонального розвитку	Державні банки можуть сприяти більш рівномірному розподілу фінансових ресурсів між регіонами України.

Джерело: власна розробка

У таблиці 3.1. зазначено вплив на економіку вищезазначених нововведень та розглянутої перспективи розвитку державних банків у майбутньому.

Таким чином, можна стверджувати, що нововведення відіграють визначну роль у становленні державних банків.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра досліджено державні банки України, їх структуру, сутність, функції та особливості та окремо досліджено діяльність АТ АБ «УкрГазБанк». Проведене дослідження дало можливість зробити наступні висновки:

1. На сьогодні в Україні функціонує сім державних банків, серед них: АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «СЕНС БАНК», АТ «МОТОР-БАНК» та АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК». Найбільшою особливістю державного банку є те, що 100% статутного капіталу належить державі. Державні банки займають суттєву долю в банківській системі країни.

2. Діяльність державних банків контролюється державою в особі Кабінету Міністрів України, а нагляд за ними здійснюється Національним банком України та Міністерством фінансів України. Діяльність державних банків також аналізується міжнародними фінансовими організаціями, науковцями та аналітиками, як на рівні банківського сектору в цілому, так і на рівні окремих банківських установ.

3. Сьогодні державні банки відіграють важливу роль у стабілізації нашої економіки. Державні банки активно підтримують державний бюджет та соціальні ініціативи, фінансують програми та проекти стратегічного значення, спрямовані на підтримку економіки країни. Варто також зазначити, що державні банки підтримують малі та середні підприємства (МСП) у складних умовах, надаючи їм кредити на пільгових умовах.

4. Державні банки є важливим інструментом реалізації фіскальної політики держави. У нинішніх умовах їх значення зростає через необхідність підтримки стабільності та стимулювання економічного зростання. Водночас, ефективність діяльності державних банків залежить від прозорого управління, чіткого визначення пріоритетів та впровадження механізмів управління, які мінімізують ризики неефективного використання ресурсів.

5. У другому розділі було досліджено фінансовий стан державних банків, було визначено, що фінансове становище державних банків України поступово покращується завдяки реформам, що впроваджуються протягом останніх кількох років. Особливий акцент було зроблено на підвищенні прозорості, зменшенні проблемних кредитів та оптимізації витрат.

6. АТ АБ «УКРГАЗБАНК» є одним із найбільших державних банків банківської системи України. Банк відіграє визначну роль у покращенні економічного становища країни та у «зеленому фінансуванні», яке спрямоване на реалізацію екологічних проектів, таких як фінансування вітрових та сонячних електростанцій, енергоефективних будівель, екологічно чистого транспорту тощо. Саме ці аспекти свідчать про прагнення банку до економічно сталого розвитку країни.

7. АТ АБ «УКРГАЗБАНК» демонструє стабільний фінансовий стан. Протягом останніх трьох років активи банку суттєво зросли, завдяки цьому він зміг зміцнити свої позиції на ринку корпоративного кредитування та збільшити конкурентоспроможність. Особливу увагу банк приділяє кредитуванню суб'єктів господарювання та фізичних осіб, це приносить банку непоганий прибуток. При цьому, слід зазначити, показник ліквідності АТ АБ «УКРГАЗБАНК» залишаються високими, що сприяє в подальшому вчасно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами банку.

8. Фінансовий стан АТ АБ «УКРГАЗБАНК» демонструє здатність швидко адаптуватися до змін, які виникають через нестабільну економіку в країні і водночас сприяти розвитку української економіки та допомагати населенню. Незважаючи на те, що у 2023 році банк отримав найменший прибуток, порівняно з попередніми роками, банк зумів покращити показники у поточному 2024 році, про що свідчать звіт про фінансовий стан та фінансові результати.

9. Аналіз фінансової стійкості АТ АБ «УКРГАЗБАНК» дозволив нам проаналізувати якість активів, капіталу, ресурсної бази, рентабельності, фінансової надійності тощо. За результатами аналізу можна дійти висновку, що банк є фінансово стійким.

10. У третьому розділі було розглянуто проблематику та перспективи розвитку банківської системи України. Ключовими проблемами можна назвати доларизацію, кіберзагрози, недостатність власного капіталу, що призводить до націоналізації комерційного банку, недовіра населення та нестабільність економіки та правової бази.

11. Розвиток економіки країни значною мірою залежить від діяльності державних банків, тож державою запроваджуються певні заходи для підтримки фінансової стабільності банків, серед них: збільшення кількості державних банків, запуск нової версії СЕП, заключення меморандуму про прозорість ринку платіжних послуг, обмеження грошових переказів та сприяння зростанню гривневих депозитів та збільшення корпоративного кредитування. Ці нововведення мають прямий вплив на економіку. Завдяки їм зростає економічна активність, підвищується стабільність банківської системи, збільшується довіра населення та може бути підтриманий регіональний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз ділової активності URL: <https://studfile.net/preview/9016555/page:19/>
2. Аналіз ліквідності URL: <https://buklib.net/books/29191/#:~:text=Ліквідність%20комерційного%20банк у%20%20це%20можливість,рiзними%20контрагентами%20в%20аналізовани х%20періодах>
3. Аналіз фінансової стійкості URL: <https://buklib.net/books/29141/>
4. АТ КБ «Укргазбанк» URL: <https://www.ukrgasbank.com/about/>]
5. Борисова Л. Є., Мамуненко М. С. Сучасні напрями розвитку вітчизняних банківських операцій з цінними паперами. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2021. Вип. 2 (103). С. 35–41. URL: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-6>
6. Валежна М. С. Аналіз ефективності діяльності банку ПАТ «Пумб» URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/6391/1/Валежна%20М.%20С.%20Аналіз%20ефективності%20діяльності%20банку%20ПАТ%20_ПУМБ_.pdf
7. Васюренко О.В. Банківські операції: Навч. Посібник – К.: 2005. – 243 с. Васильченко З. Методологічні аспекти дослідження сутності банківських установ як фінансових посередників, Банківська справа. – 2008. – № 4. – С. 11-23.
8. Волкова О. К. Оптимізація організаційної структури банку, Вісник Університету банківської справи. — 2015. — № 2. — С. 103-108
9. Волкович О.Ю. Питання правового забезпечення України в контексті залучення банками капіталу на міжнародних ринках. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Право. 2021. № 1. С. 127–133
10. Глущенко Я., Корогодова О., Моїсеєнко Т., Сосновська О., Черненко Н. Фактори консолідації капіталу в банківському секторі в умовах індустрії 4.0 та COVID-19. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. № 3. С. 4–14.

11. Грабар Є.С. Альтернативні шляхи капіталізації банку під час значного дефіциту грошових ресурсів. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 2. Т. 2. С. 35—39.
12. Державні банки: валіза без ручки. CASE Україна. 2021. 40 с. URL: https://cost.ua/content/uploads/sites/2/2021/12/CASE_zvit_derzh_banky_5.pdf
Показники банківської системи. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision>
13. Домінова І.В. Особливості та ризики банківського обслуговування клієнтів в умовах функціонування електронного банкінгу, Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. — Вип. 24. Част. 2, 2017. — С. 83-88.
14. Жердецька Л. В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. Науковий вісник Одеського національного економічного університету 2021. № 9–10 (286–287). С. 11–17. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-17>
15. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). 2020 р. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/20200814%20SOB%20Strategy.pdf>
16. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=6.
17. Звітність НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
18. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ 28.08.2001 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>.
19. Ковриженко Л.О. Державні банки: міжнародний досвід та перспективи для України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 2 (1). С. 126-128.
20. Костогриз В.Г. Державні банки у системі забезпечення фінансової стабільності банківського сектору України. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка, 2018. Вип. 1. С. 335-341.

21. Криклій О.А., Маслак Н.Г., Управління прибутком банку, монографія Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. — 136 с.
22. Криховецька З. М., Кохан І. В. Проблеми та шляхи вдосконалення формування фінансових ресурсів банків. Економіка та суспільство 2022. Вип. 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-10>
23. Макаренко Ю.П., Мороховець К.С., Доходи і витрати у забезпеченні прибутковості комерційних банків України, Економічна наука, Інвестиції: практика та досвід № 10, 2016 р. с. 15-19
24. Мапа відділень POWER Banking у «Дії» URL: <https://power.bank.gov.ua>
25. Матвійчук Н.М., Сучасні тенденції розвитку державних банків України, Цифрова економіка та економічна безпека, випуск 6 (06), 2023 р. с. 86.
26. Меда Н. С. Систематизація функцій банківської діяльності в сучасних умовах, Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2014. — № 1. — С. 149–152.
27. Мороз А. М., Савлук М. І., Євтух О. О. Банківські операції. – Київ: КНЕУ, 2016. С. 476.
28. Національний банк України Структура власності УКРГАЗБАНК URL: https://bank.gov.ua/files/Shareholders/320478/320478_20240101.pdf
29. Огляду банківського сектору за 2 півріччя 2024р URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-08.pdf?v=8
30. Оніщенко В. В. Банки з державною участю в банківській системі України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 — гроші, фінанси і кредит. Суми: ДВНЗ «АБС НБУ», 2012. С. 333.
31. Оніщенко В.В. Аналіз діяльності державних банків в Україні. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2012. № 2. С. 186-192
32. Офіційний сайт Головбух. URL: <https://buhplatforma.com.ua/news/30119-yak-de-mojna-pridbati-vyskov-oblgats>
33. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>

34. Оцінка стійкості банків України на 01.01.2024 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Resilience_Assessment_Results_2023.pdf?v=6.
35. Постанова Кабінету міністрів України від 10.01.2019 за № 8 «Про затвердження вимог до членів конкурсної комісії з визначенням претендентів на посаду незалежних членів наглядової ради державного банку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2019-п#Text>
36. Постанова Правління НБУ від 18.06.2003 №255 «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
37. Прибутковість української банківської системи URL: <https://opendatabot.ua/open/bank-ranking>
38. Про банки та банківську діяльність: закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.3 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#n513>
39. Про схвалення основних (стратегічних) напрямів діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 356-р. URL: <http://surl.li/crfbe>
40. Результати оцінки стійкості банків у 2023 році URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-otsinku-stiykosti-bankiv-u-2023-rotsi>.
41. Рисін В.В., Біда А.П., Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення, Ефективна економіка № 3, 2021р.
42. Родіонова Т. А., Пятков А. М. Аналіз ефективності державних, приватних і іноземних банків України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2020. Вип. 12. С. 171–185.
43. Савелко Т.В. Структура елементів банківської системи та їх взаємозв'язок, Економічна наука, Інвестиції: практика та досвід № 24/2011 с. 16-19.

- 44.Смовженко Т., Другов О. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в умовах євроінтеграції України. Організаційний аспект //Вісник Національного банку України. — 2010. — №11. — С. 34—37.
- 45.Черкасова С. В. Банківська інвестиційна діяльність на вітчизняному фондовому ринку. Підприємництво і торгівля 2019. Вип. 24. С. 51–58. URL: <http://lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1256-2019-24-07.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

**Вихідні дані для проведення розрахунків показників фінансової
стійкості банку АТ КБ «УкргазБанк»**

тис.грн.

Показники	2023р.	Вересень 2024р.
Власний капітал	11 245 652	17 035 371
Акціонерний капітал	13 837 000	13 837 000
Залучені кошти	175 867 383	183 689 370
Активи загальні	175 867 383	183 689 370
Активи дохідні	120 697 756	127 087 610
Активи недохідні	2 183 415	1 915 129
Активи капіталізовані	1 364 416	1 225 946

Додаток Б

**Вихідні дані для проведення розрахунків показників ліквідності
банку АТ КБ «УкргазБанк»**

тис.грн.

Показники	2023р.	Вересень 2024р.
Коррахунки в банках	1 633 211	1 378 413
Готівка в касі банку	49 749 451	53 688 716
Зобов'язання в депозитах	154 133 564	152 364 186
Активи загальні	175 867 383	183 689 370
Зобов'язання всіх видів	164 621 731	166 653 999
Активи високоліквідні	51 382 662	55 067 129
Активи дохідні	120 697 756	127 087 610

Додаток В**Вихідні дані проведення розрахунків показників ділової активності банку
АТ КБ «УкргазБанк» (частка пасиву)**

тис.грн.

Показники	2023р.	Вересень 2024р.
Питома вага залучених коштів	0,9361	0,9073
Загальні пасиви	175 867 383	183 689 370
Міжбанківські кредити	2 794 957	3 589 693
Строкові депозити	154 133 564	152 364 186
Дохідні активи	63 332 947	68 935 044
Залучені кошти	164 621 731	166 653 999
Кредитний портфель	63 332 947	68 935 044

Додаток Г**Вихідні дані для проведення розрахунків показників ділової активності
банку АТ КБ «УкргазБанк» (частка активу)**

тис.грн.

Показники	2023р.	Вересень 2024р.
Активи загальні	175 867 383	183 689 370
Активи дохідні	120 697 756	127 087 610
Кредитний портфель	63 332 947	68 935 044
Портфель цінних паперів	55 728 665	56 773 768

Додаток Д

**Вихідні дані для проведення розрахунків показників ефективності
управління банку АТ КБ «УкргазБанк»**

тис.грн.

Показники	2023р.	Вересень 2024р.
Активи	175 867 383	183 689 370
Капітал	17 245 652	17 035 371
Чистий прибуток	3 371 419	5 555 115
Чистий процентний дохід	3 935 212	5 555 760
Операційні витрати	2 186 934	2 422 887